

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปและโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ”
2. การบริหารและจัดการศึกษา
3. บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษา
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปและโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ”

โรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ” ตั้งอยู่เลขที่ 246 หมู่ 2 ถนนยุทธศาสตร์ สาย 331 ตำบลหนองอิรุณ อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยมีท่านเจ้าคุณพระเชมสาร โสภณ อดีตเจ้าอาวาสวัดเขาบางทรายและเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี ฝ่ายธรรมยุติก ผู้สร้างวัดเขาไผ่ ได้ดำริเห็นสมควรให้มีโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้นในที่ดินของวัด เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาของเด็กจากหลายหมู่บ้าน ด้วยเจตนาอันสูงส่งของท่านเจ้าคุณฯ ท่านได้ดำเนินการขออนุญาตให้กระทรวงศึกษาธิการตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้น โดยเปิดรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รุ่นแรก เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2515 ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งชื่อโรงเรียนว่า โรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ” เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2516 ในที่ดินทั้งสิ้น 71 ไร่ 3 งาน บนที่ดินของวัดเขาไผ่ ตามโฉนดเลขที่ 11763 ได้รับบริจาค จากคุณสุกิจ กิติกรเศรษฐ์ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จัดการศึกษาแบบสหศึกษาเข้าไป-เย็นกลับ ปีการศึกษา 2553 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 4/ 4/ 4 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2/ 2/ 2 รวม 18 ห้องเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีนักเรียน 449 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีนักเรียน 177 คน รวมทั้งสิ้น 626 คน อาคารเรียนและอาคารประกอบ 7 หลัง ได้แก่ อาคารเรียน 3 หลัง อาคาร คหกรรม เกษตรกรรม 1 หลัง อาคารช่าง

อุตสาหกรรม 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง อาคารสหกรณ์ 1 หลัง จำนวนข้าราชการครู 25 คน พนักงานราชการ 1 คน ครูอัตราจ้าง 2 คน พนักงานธุรการ 1 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน

โรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ” มีปรัชญาโรงเรียน คือ อดทน อดทน อดทน อดทน บัณฑิตย่อมฝึกตนเองอยู่เสมอ วิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีทักษะขั้นพื้นฐาน เสริมสร้างคุณธรรม ความรู้ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในความเป็นไทย ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

กำหนดพันธกิจของโรงเรียน คือ ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม อันพึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสาธารณะมุ่งทำประโยชน์แก่สังคม ส่งเสริมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและพัฒนาตนเอง ตามศักยภาพ

การจัดการศึกษาโรงเรียนเน้นการจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นพัฒนาสมรรถภาพด้านการเขียน อ่าน ฟัง พูด คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ที่เป็นระบบ ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนานักเรียนให้ดี เก่ง มีความสุข และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนมีความหวังว่าจะนำไปสู่ความเป็นเลิศ ในหลายๆ ด้าน และกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน และท้องถิ่นกำหนดวัตถุประสงค์เชิงจุดมุ่งหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ ตลอดจนโครงการที่สอดคล้องกับแผนงานที่มีผลผลิตทั้งทางด้านปริมาณ และคุณภาพเพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพภายในโรงเรียน และรอโอกาสที่เหมาะสมเพื่อดำเนินงานต่อไป

แนวคิดหรือวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา คือ การบริหารจัดการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) โดยใช้วงจรคุณภาพคือ (PDCA, Plan, Do, Check, Act) มาปรับปรุงระบบงานภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้/ฝ่าย/งาน ฯลฯ และยังใช้แนวทางในเรื่อง TQM ซึ่งเป็นการบริหารทีมงานคุณภาพมาผลักดันคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) มาร่วมกำหนดกลยุทธ์การทำงานระดับองค์กร 4 กลยุทธ์ คือ พัฒนาคุณภาพของ

ผู้เรียนตามแนวการปฏิรูปการศึกษา พัฒนาคุณภาพบุคลากรตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา พัฒนาระบบบริหารการจัดการภายในสถานศึกษา และเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

วิธีดำเนินงาน

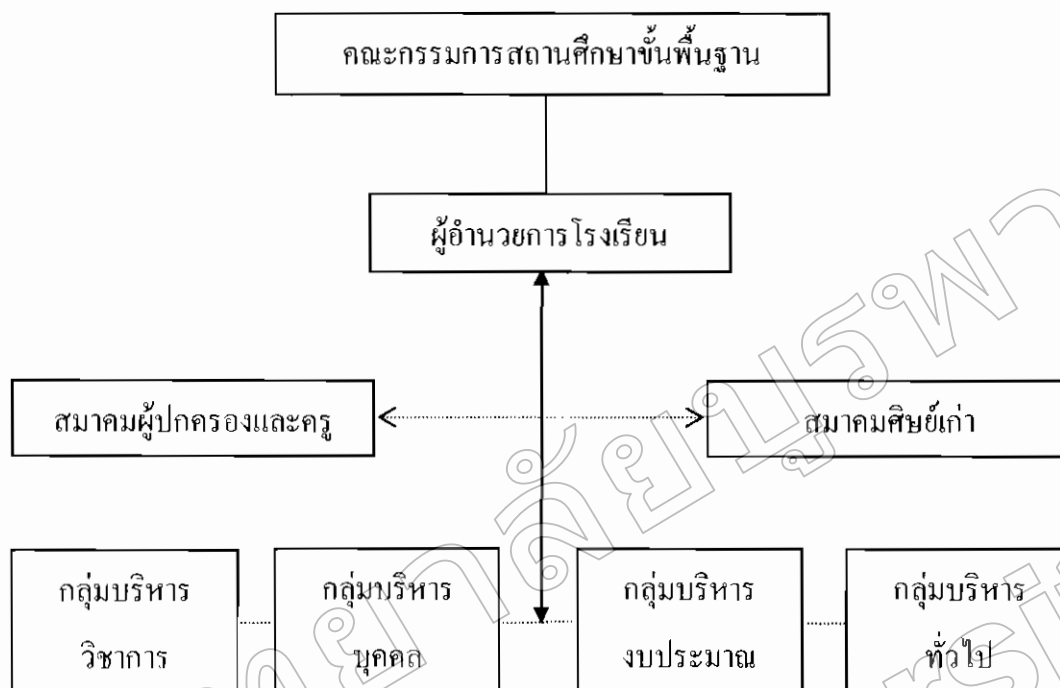
1. การวางแผนงานของสถานศึกษา ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียนและชุมชนมีส่วนในการวางแผนและพัฒนาสถานศึกษา โรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ต้องการให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในด้านใดและระดับใด มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับตัดสินระดับความสำเร็จ มีการวางแผนกิจกรรม โครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้เสนอแผนปฏิบัติการ ตลอดทั้งมีระบบการนิเทศ กำกับและติดตาม

2. การนำแผนสู่การปฏิบัติ มีการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานและดำเนินงานตามแผน มีกลไกการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบจากผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นระยะ ๆ ตามตารางที่กำหนด และ มีการรายงานผลความก้าวหน้าทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและ โดยการจัดประชุม

3. การตรวจสอบติดตาม มีการวางระบบประเมินตนเองแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โรงเรียนมีการตั้งคณะกรรมการควบคุม กำกับ นิเทศ ประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานผลต่อที่ประชุม

4. การพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงาน มีการนำผลการประเมินมาจัดทำเป็นรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report) เผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษร และรายงานผลต่อหน่วยงานต้นสังกัด ตลอดทั้งจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านใดหรือข้อใด มีผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โรงเรียนจะมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาดำเนินงาน ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล ซึ่งแผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอ คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนพิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

นอกจากนี้ โรงเรียนมีการประชุมครูทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย เพื่อประชุมปรึกษาหารือ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานและหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือ

ภาพที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ” (โรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ”, 2552, หน้า 1)

กลุ่มบริหารวิชาการ ประกอบด้วย

1. งานวางแผนและการจัดการเรียนการสอน
2. งานบริหารหลักสูตรและวิจัยเพื่อพัฒนา
3. งานสารสนเทศและจัดทำสำมะโนนักเรียน
4. งานวัดผลประเมินผลและเทียบโอน
5. งานนิเทศติดตามและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้
6. งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
7. งานทะเบียนนักเรียน
8. งานพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา
9. งานพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
10. งานห้องสมุด
11. งานแนะแนว

กลุ่มบริหารบุคคล ประกอบด้วย

1. งานวางแผนและอัตรากำลัง
2. งานการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
3. งานทะเบียนประวัติและการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
4. งานประเมินผลการปฏิบัติงาน
5. งานส่งเสริมวินัย คุณธรรมจริยธรรมและประเมินวิทยฐานะ
6. งานส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพครู
7. งานทะเบียนสถิติ
8. งานธุรการ

กลุ่มบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย

1. งานนโยบายและแผน
2. งานการเงินและบัญชี
3. งานพัสดุ
4. งานควบคุมภายใน

กลุ่มบริหารทั่วไป ประกอบด้วย

1. งานจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
2. งานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
3. งานสัมพันธ์ชุมชน
4. งานสหกรณ์โรงเรียน
5. งานประชาสัมพันธ์
6. งานสวัสดิการและบริการ
7. งานโภชนาการ
8. งานส่งเสริมกิจการนักเรียน
9. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
10. งานระเบียบวินัยและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน
11. งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
12. งานส่งเสริมประชาธิปไตย
13. งานส่งเสริมสุขภาพพลานามัย
14. งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

โดยมีรายละเอียดแผนผังการแบ่งงานดังนี้

กลุ่มบริหารวิชาการ

งานวิชาการเน้นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนจบหลักสูตรตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด มีงานในความรับผิดชอบ ดังนี้

1. งานวางแผนและจัดการเรียนการสอน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 1.1 วางแผนดำเนินการจัดตารางสอน ตารางเรียนและกำกับติดตาม
- 1.2 จัดทำปฏิทินกลุ่มบริหารวิชาการและออกเอกสารสารสนเทศ
- 1.3 สำรวจข้อมูลรายวิชาที่เปิดสอนและครูผู้สอนแต่ละรายวิชาในแต่ละภาคเรียน
- 1.4 จัดครูเข้าสอนในรายวิชาต่าง ๆ จัดตารางสอนและควบคุมการเรียนการสอน

ตลอดจนจัดครูเข้าสอนแทนในแต่ละชั้น

- 1.5 จัดตารางการใช้ห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ
- 1.6 จัดให้มีการสอนซ่อมเสริม
- 1.7 จัดทำแบบติดตามผลการเรียนการสอน รวบรวม สรุปตามระยะเวลาที่กำหนด
- 1.8 สรุปรายงานปริมาณการสอนของครู เก็บรวบรวมและรายงานข้อมูลทางวิชาการ
- 1.9 ประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะสนับสนุนให้การเรียนการสอนหรือกิจกรรมตามหลักสูตรดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
- 1.10 ดำเนินการเกี่ยวกับนักเรียนใหม่
- 1.11 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

2. งานบริหารหลักสูตรและวิจัยเพื่อพัฒนา มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 2.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานบริหารหลักสูตรและวิจัยเพื่อพัฒนา
- 2.2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.3 ดำเนินการจัดทำหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและบริบทของสถานศึกษา
- 2.4 บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.5 นิเทศเพื่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา
- 2.6 ติดตามประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ
- 2.7 กำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
- 2.8 จัดทำแผนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

2.9 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยืดหยุ่นตามความเหมาะสมด้านเวลา สาระการเรียนรู้ และผู้เรียน

2.10 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้

2.11 ใช้การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้

2.12 ให้ผู้ปกครอง ครู คณาจารย์ ชุมชน และสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

2.13 ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และต่อเนื่อง

2.14 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

2.15 รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.16 จัดทำเอกสาร/ คู่มือ/ แนวทางการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.17 เผยแพร่งานวิจัย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานต่าง ๆ

2.18 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. งานสารสนเทศและจัดทำสำมะโนนักเรียน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

3.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานสารสนเทศและจัดทำสำมะโนนักเรียน

3.2 ดำเนินการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยครู นักเรียนและสภคิตต่าง ๆ ที่สำคัญของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันและเป็นระบบ สะดวกแก่การค้นหายุ่เสมอ

3.3 ผลิต เผยแพร่และประชาสัมพันธ์เอกสาร หรือข้อมูลสถิติที่สำคัญของโรงเรียน ให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนได้รับทราบ

3.4 ประสานงานและดำเนินการในการรายงานข้อมูลสถิติของ โรงเรียนทุกประเภท ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและร้องขอ

3.5 สรุปวิเคราะห์ข้อมูลสถิติของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

3.6 ดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย

3.7 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4. งานวัดผลประเมินผลและเทียบโอน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

4.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานวัดผลประเมินผลและเทียบโอน

4.2 ส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4.3 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลในแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

4.4 กำกับ ตรวจสอบให้ครู ผู้เรียน ดำเนินการตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้เป็นที่ไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายโรงเรียน

4.5 ให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ปกครอง และนักเรียนเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการเรียน เกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่าน การสอบแก้ตัว กรณีติด 0 ร มส การจบหลักสูตร

4.6 เป็นเจ้าหน้าที่ประเมินผลของโรงเรียน ดำเนินการสอบ จัดตารางสอบ จัดครูคุมสอบและจัดทำระบบสารสนเทศผลการเรียนของนักเรียน

4.7 จัดทำปฏิทินงานที่เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการส่งหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.8 จัดทำบัตรประจำตัวนักเรียน

4.9 จัดทำแบบฟอร์ม ปพ.5 ต/ ป และตรวจทาน ปพ.5 ต/ ป ของครูผู้สอน

4.10 จัดทำใบรายงานผลการเรียน (ใบ ๓๒ก)

4.11 ดำเนินการสอบแก้ตัว/ สอบแก้ตัวกรณีพิเศษ

4.12 ดำเนินการจัดการเรียนซ้ำ

4.13 จัดดำเนินการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ (NT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4.14 จัดดำเนินการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น (LAS) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4.15 ประสานงานกับหน่วยงานทดสอบทางการศึกษา

4.16 จัดทำเอกสารทางการศึกษาด้วยโปรแกรม Student 2544 และ Student 2551

4.17 สำนักรายชื่อนักเรียนที่มีเวลาเรียนไม่ถึง 80% รับคำร้องขอมีสติฯ สอบเพื่อเสนอผู้บริหาร โรงเรียนพิจารณา

4.18 จัดเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน เช่น ข้อมูล สถิติ ระดับผลการสอบ กราฟแสดงผลการเรียน เป็นต้น

4.19 ดำเนินการเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนให้กับนักเรียนที่ย้ายเข้ามาศึกษาต่อยังสถานศึกษา ตามหลักการเทียบโอนซึ่งระบุไว้ในเอกสารคู่มือวัดผลของสถานศึกษา

4.20 การจัดทำแบบสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน

4.21 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นที่ไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

4.22 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

5. งานนิเทศติดตามพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 5.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานนิเทศติดตามพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้
- 5.2 ดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศภายใน
- 5.3 ส่งเสริมให้มีการปรับปรุง พัฒนาระบบการเรียนการสอน
- 5.4 รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา
- 5.5 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

6. งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 6.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
- 6.2 ดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายใน และภายนอกสถานศึกษา
- 6.3 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา
- 6.4 สนับสนุนและส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานภายใน

สถานศึกษา

- 6.5 ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
- 6.6 กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

- 6.7 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

7. งานพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีขอบข่ายความรับผิดชอบ ดังนี้

- 7.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 7.2 ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน
- 7.3 ตรวจสอบ ควบคุม ดูแลสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ในการเรียนการสอนตลอดเวลา
- 7.4 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน
- 7.5 จัดทำทะเบียนเกี่ยวกับวัสดุ ครุภัณฑ์และจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยมีทะเบียนควบคุมการใช้หลักฐานการใช้และสถิติต่าง ๆ
- 7.6 จัดทำและปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์ของโรงเรียน
- 7.7 จัดทำข้อมูลโรงเรียนและนำเสนอต่อผู้เยี่ยมชมในโอกาสต่าง ๆ
- 7.8 สรุปประเมินผลการดำเนินงานและรายงานให้ฝ่ายบริหารทราบ
- 7.9 นำผลการสรุปประเมินผลมาปรับปรุงพัฒนางานและวางแผนในปีต่อไป
- 7.10 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

8. งานทะเบียนนักเรียน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 8.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานทะเบียนนักเรียน
- 8.2 จัดทำแบบฟอร์มคำร้องต่าง ๆ ที่ใช้ในงานทะเบียน เช่น คำร้องขอระเบียบแสดงผลการเรียน (ปพ.1) แบบคำร้องขอใบรับรองผลการเรียน (ปพ.7) เป็นต้น
- 8.3 ดำเนินการจัดซื้อแบบพิมพ์ระเบียบแสดงผลการเรียน แบบพิมพ์ใบรับรองแบบพิมพ์ประกาศนียบัตรและแบบพิมพ์อื่น ๆ ที่ใช้ในงานทะเบียน
- 8.4 ออกเอกสารระเบียบแสดงผลการเรียน (ปพ.1) ให้นักเรียนที่จบหลักสูตร
- 8.5 ออกเอกสารระเบียบแสดงผลการเรียน (ปพ.1) ให้นักเรียนที่ประสงค์จะลาออกหรือย้ายสถานศึกษา
- 8.6 ดำเนินการจัดทำใบประกาศนียบัตรให้แก่ นักเรียนที่จบหลักสูตร จัดทำทะเบียนการออกประกาศนียบัตรให้ถูกต้องเรียบร้อย ควบคุมดูแลการออกประกาศนียบัตรให้แก่ นักเรียนที่จบหลักสูตร
- 8.7 จัดทำแบบรายงานผลการเรียนของนักเรียนที่จบหลักสูตร (ปพ.3) และแบบรายงานการออกประกาศนียบัตร ให้เสร็จสิ้นเรียบร้อยภายใน 30 วัน หลังวันอนุมัติผลการเรียน เพื่อเป็นหลักฐานของโรงเรียน
- 8.8 ประสานงานให้ความร่วมมือกับสถาบันอื่น ๆ ในการตรวจสอบวุฒิการศึกษาของนักเรียนที่จบการศึกษา
- 8.9 จัดรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำสมุดรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล (ปพ.6) เพื่อเสนอผู้บริหารและรายงานผู้เกี่ยวข้องทราบ
- 8.10 จัดเก็บรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานทะเบียนให้ถูกต้องครบถ้วน
- 8.11 ออกเลขประจำตัวนักเรียนใหม่ และจำหน่ายชื่อนักเรียนออกจากทะเบียนเมื่อหัวหน้าสถานศึกษาอนุมัติ
- 8.12 ดำเนินการ ในการขอเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล วันเดือนปีเกิดของนักเรียน บิดา มารดา ยศของบิดา มารดาให้เป็นไปตามระเบียบทางราชการ
- 8.13 ประสานงานรับนักเรียนใหม่ การลาออกของนักเรียนในระหว่างปีการศึกษาให้เป็นปัจจุบัน
- 8.14 แจกข้อมูลจำนวนนักเรียนกับงานสารสนเทศเพื่อรายงานจำนวนนักเรียนและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 8.15 จัดพิมพ์รายชื่อให้เป็นปัจจุบัน
- 8.16 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

9. งานพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

9.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

9.2 ให้บริการสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน

9.3 ตรวจสอบ ควบคุม ดูแลสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้

ในการเรียนการสอนตลอดเวลา

9.4 ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน

9.5 จัดทำทะเบียนเกี่ยวกับวัสดุ ครุภัณฑ์และจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยมีทะเบียนควบคุมการใช้ หลักฐานการใช้ สถิติต่าง ๆ

9.6 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียน การสอนกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

9.7 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

10. งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

10.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

10.2 สำรวจข้อมูลความต้องการของนักเรียนที่เลือกกิจกรรมในหลักสูตร

10.3 กำหนดให้ครูทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษากิจกรรมคนละอย่างน้อย

1 กิจกรรม

10.4 อำนวยความสะดวกและจัดให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน

10.5 กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของกิจกรรมแต่ละประเภทให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

10.6 ประสานความร่วมมือกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้ตามแผนงาน

10.7 ให้คำปรึกษา แนะนำ ประเมินผลในภาพรวมของกิจกรรมแต่ละประเภท และสรุปผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

10.8 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

11. งานห้องสมุด มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

11.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานห้องสมุด

11.2 วางแผนดำเนินการและพัฒนางานห้องสมุดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- 11.3 จัดทำทะเบียนหนังสือ สถิติการยืมคืน สถิติการเข้าใช้และสถิติอื่น ๆ เกี่ยวกับห้องสมุดและจัดทำรายงานผลของห้องสมุด เผยแพร่ให้ครู นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
- 11.4 จัดทำระเบียบการใช้ห้องสมุดและจัดบุคลากรรับผิดชอบดูแลการบริการ
- 11.5 ให้บริการเป็นแหล่งเรียนรู้ ค้นคว้า ศึกษาเพิ่มเติม สำหรับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง
- 11.6 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ติดตาม ประเมินผลกิจกรรม
- 11.7 จัดตกแต่งบรรยากาศห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้และศึกษาค้นคว้า
- 11.8 ร่วมมือกับคณะครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาจัดหาและคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด
- 11.9 ให้คำแนะนำในการใช้ห้องสมุด
- 11.10 ควบคุมดูแล จัดเก็บรักษาและซ่อมหนังสือ รับผิดชอบวัสดุ ครุภัณฑ์ห้องสมุด
- 11.11 จัดหารวบรวมหนังสือ วัสดุ สิ่งพิมพ์และสื่อวัสดุต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการของครู นักเรียนและเหมาะสมกับการพัฒนางานของนักเรียน
- 11.12 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย
- 12. งานแนะแนว** มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้
- 12.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานแนะแนว
- 12.2 จัดระบบแนะแนวทางการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน
- 12.3 ดำเนินงานแนะแนวทั้งด้านการศึกษา อาชีพ บุคลิกส่วนตัว และสังคม
- 12.3 ประสานงานกับผู้บริหาร บุคลากรกลุ่มงานต่าง ๆ ของโรงเรียนและผู้ปกครองในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนานักเรียน ตลอดจนประสานงานกับสถาบันการศึกษา ชุมชนในการจัดบริการแนะแนว
- 12.4 ให้คำปรึกษา แนะนำด้านสุขภาพจิต ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหส่วนตัวและปัญหาอื่น ๆ ของนักเรียน
- 12.5 จัดศูนย์สารสนเทศให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนเผยแพร่กิจกรรมแนะแนวในรูปแบบต่าง ๆ
- 12.6 ร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และร่วมกับกลุ่มงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน
- 12.7 จัดหาสื่อ เครื่องมือแนะแนว เทคโนโลยีสารสนเทศ และอุปกรณ์แนะแนวที่มีประสิทธิภาพ
- 12.8 รวบรวมข้อมูล จัดทำสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประกอบการให้บริการ

ด้านอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน

12.9 ดำเนินการเรื่องทุนการศึกษาประเภทต่าง ๆ ของนักเรียน

12.10 ดำเนินการจัดหาทุนการศึกษาและพิจารณาคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อขอรับทุนการศึกษา

12.11 ดำเนินการ โครงการ โควตาพิเศษในด้านการศึกษาคือของนักเรียน

12.12 ติดตามผล ประเมินการดำเนินงานและพัฒนางานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่นักเรียนทุกคน

12.13 จัดทำเอกสารแนะแนว เพื่อให้นักเรียน ได้เข้าใจระเบียบของสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

12.14 ดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนกึ่งยืมเงินเพื่อการศึกษา (ก.ย.ศ.)

12.15 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

กลุ่มบริหารบุคคล

ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครูและบุคลากร ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับการจัดการศึกษาในความรับผิดชอบ ดังนี้

1. งานวางแผนและอัตรากำลัง มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1.1 จัดทำแผนหรือ โครงการสำหรับงานวางแผนและอัตรากำลัง

1.2 วิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของ

สถานศึกษา

1.3 จัดทำข้อมูลด้านอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะของสถานศึกษา

1.4 ดำเนินการเกี่ยวกับการเพิ่มวุฒิ ปรับวุฒิของบุคลากร

1.5 ดำเนินการเกี่ยวกับการขอรับบำเหน็จบำนาญ

1.6 ดำเนินการเกี่ยวกับการ โอน การย้าย การไปราชการของบุคลากร

1.7 ดำเนินการเกี่ยวกับการลาออก การตาย การศึกษาคือของบุคลากร

1.8 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

2.1 จัดทำแผนหรือ โครงการสำหรับงานการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

2.2 เสนอความต้องการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อหน่วยงาน

ต้นสังกัด

2.3 ดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและ

บุคลากรทางการศึกษาในกรณี ที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบหรือมอบหมาย

2.4 ดำเนินการสรรหาและจัดจ้างบุคคลเพื่อปฏิบัติงานในตำแหน่งอัตราจ้างประจำ หรืออัตราจ้างชั่วคราว

3. งานทะเบียนประวัติและการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มีขอบข่ายหน้าที่ ความรับผิดชอบ ดังนี้

3.1 ดำเนินการในการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและลูกจ้างในสถานศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเสนอไปยังผู้มีอำนาจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด

3.2 จัดทำทะเบียนผู้ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและลูกจ้างในสถานศึกษา

3.3 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

4. งานประเมินผลการปฏิบัติงาน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและดัชนีชี้วัดผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและที่ อ.ก.ค.ศ. กำหนด

4.1 ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามเกณฑ์และวิธีการตามข้อ 1

4.2 นำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา

4.3 รายงานผลการประเมินการปฏิบัติงาน

4.4 แจ้งภาระงาน มาตรฐานคุณภาพงาน มาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพและเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

4.5 ดำเนินการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการสำหรับบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มสำหรับผู้ที่ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการในตำแหน่ง “ครูผู้ช่วย” ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

4.6 รายงานผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มแล้วแต่กรณีต่อเขตพื้นที่การศึกษา

4.7 ดำเนินการแต่งตั้งหรือสั่งให้พ้นจากสภาพการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเมื่อได้รับอนุมัติจาก อ.ก.ค.ศ เขตพื้นที่การศึกษา

4.8 จัดเตรียมแบบประเมินผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร

4.9 รวบรวมแบบประเมิน แปลผล รายงานผลการประเมินต่อผู้บริหารและเขตพื้นที่ การศึกษาร้องขอให้ได้รับทราบ

4.10 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

5. งานส่งเสริมวินัย คุณธรรมจริยธรรม และประเมินวิทยฐานะ มีขอบข่ายหน้าที่ ความรับผิดชอบ ดังนี้

5.1 การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

5.1.1 กรณีมีมูลความผิดวินัย (ไม่ร้ายแรง) ให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน การกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงในฐานะผู้บังคับบัญชา

5.1.2 พิจารณาการลงโทษทางวินัย หากปรากฏผลการสอบสวนว่าผู้ได้บังคับบัญชา กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงในฐานะผู้บังคับบัญชา

5.1.3 รายงานผลการพิจารณาการลงโทษทางวินัยไปยังเขตพื้นที่การศึกษา

5.2 การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้กระทำผิด วินัยอย่างร้ายแรง

5.2.1 ดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น ในกรณีที่มิมีมูลที่ควรกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงไม่ชัดเจน

5.2.2 กรณีมีมูลการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน การกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ในฐานะผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งหรือรายงานต่อผู้มีอำนาจ แล้วแต่กรณี

5.2.3 ประสานกับหน่วยงานการศึกษาอื่นและกรรมการสอบสวน กรณีมีการทำผิด วินัยร่วมกัน

5.2.4 พิจารณาสถานโทษหรือสั่งลงโทษตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดกรณี ความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

5.2.5 รายงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือเสนอสถานโทษไปยังเขตพื้นที่การศึกษา กรณีเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงเพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา

5.3 การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน

5.3.1 เมื่อมีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และมีเหตุสั่งพักราชการหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามที่กฎหมายกำหนด

5.3.2 การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

5.3.3 เสนอรายงานการดำเนินการลงโทษทางวินัยและการลงโทษที่ให้ดำเนินการ แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาตามลำดับ

5.4 การอุทธรณ์

5.4.1 รับเรื่องอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยของข้าราชการครู และบุคลากร ทางการศึกษาในสถานศึกษา แล้วเสนอไปยังผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาในกรณีที่ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาเสนอเรื่องอุทธรณ์ผ่านหัวหน้าสถานศึกษา

5.4.2 เสนอความเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา อุทธรณ์และการร้องเรียนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณา ของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

5.5 การร้องทุกข์

5.5.1 รับเรื่องร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา แล้วเสนอไปยังผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาในกรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เสนอเรื่องร้องทุกข์ผ่านหัวหน้าสถานศึกษา

5.5.2 เสนอความเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ของ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

5.6 การออกจากราชการ

5.6.1 อนุญาตการลาออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในฐานะผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดหรือรับเรื่อง การลาออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในฐานะผู้บังคับบัญชาแล้ว เสนอไปยังผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งพิจารณา

5.6.2 ยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในฐานะผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งหรือเสนอให้ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาแล้วแต่กรณี

5.7 วางแผนหาแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร

5.8 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร

5.9 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองและวิชาชีพสม่ำเสมอ

5.10 จัดหาหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มี วิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น

5.11 จัดหาแบบเสนอขอรับการประเมินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ขอมือหรือเลื่อนวิทยฐานะ

5.12 จัดทำแบบรายงานผลการประเมินวิทยฐานะ

5.13 สืบหาและรวบรวมข้อมูล การขอปรับปรุงกำหนดตำแหน่งให้สูงขึ้นของ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา

5.14 รวบรวมคำขอและผลงานการขอเลื่อนวิทยฐานะ เสนอไปยังผู้มีอำนาจพิจารณา
หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.15 ขอกำหนดตำแหน่งเพิ่มเติมและเสนอขออนุมัติคัดโอนตำแหน่งและอัตรา
เงินเดือน

5.16 เสนอขอเปลี่ยนการกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ของสถานศึกษาต่อเขตพื้นที่การศึกษา

5.17 ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และตามที่ได้รับมอบหมาย

6. งานส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีขอบข่ายหน้าที่
ความรับผิดชอบ ดังนี้

6.1 สนับสนุนให้บุคลากรทุกคน ได้เข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา อย่างน้อยปีละ
2 ครั้ง

6.2 ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาผลงานในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

6.3 ดำเนินการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ประพฤติปฏิบัติตาม
ระเบียบวินัย มาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

6.4 ควบคุม ดูแล ส่งเสริมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการประพฤติ
ปฏิบัติตามระเบียบวินัยมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

6.5 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

7. งานทะเบียนสถิติและวันลา มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

7.1 จัดทำข้อมูลทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและลูกจ้าง
ในสถานศึกษา

7.2 ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเกษียณอายุราชการของข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษาและลูกจ้างในสถานศึกษา

7.3 รับเรื่องการแก้ไขวัน เดือน ปีเกิด แล้วเสนอให้ผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณา

7.4 จัดทำสถิติการรับเงินเดือนของข้าราชการครูและลูกจ้างประจำ

7.5 จัดทำสถิติวันมาปฏิบัติราชการของข้าราชการครูและลูกจ้างประจำ

7.6 จัดทำสรุปลงรายวันลา รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ (สิ้น มี.ค. และ ก.ย.)

7.7 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

8. งานธุรการ มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

8.1 ดำเนินงานสารบรรณ

8.2 รวบรวมข้อมูล ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานธุรการ

8.3 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน

8.4 จัดห้องและระบบงานให้เป็นสัดส่วนและปลอดภัย

8.5 จัดทำรายงานแบบสำรวจต่าง ๆ

8.6 จัดทำแผนภูมิตารางเปรียบเทียบ

8.7 ประเมินผลงานของฝ่ายธุรการ

8.8 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

กลุ่มบริหารงบประมาณ

งานประมาณเป็นการสนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุพันธกิจของสถานศึกษา มีงานในความรับผิดชอบ ดังนี้

1. งานนโยบายและแผน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานนโยบายและแผน

1.2 วิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเหนือสถานศึกษา ได้แก่ เป้าหมาย

เชิงยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนปฏิบัติการของกระทรวงศึกษาธิการและแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

(SWOT) และประเมินสถานภาพของสถานศึกษา

1.4 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

1.5 กำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา

1.6 กำหนดผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcomes) และตัวชี้วัดความสำเร็จ

1.7 ดำเนินการวางแผน จัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

1.8 วางแผนและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของโรงเรียน

1.9 ประสานกับหัวหน้ากลุ่มงาน/ งาน/ กลุ่มสาระการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน

ตามแผนงาน/ โครงการ ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

1.10 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. งานการเงินและบัญชี มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 2.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานการเงินและบัญชี
- 2.2 จัดทำแผนการใช้จ่ายเงินและปฏิบัติตามแผน
- 2.3 จัดทำสมุดเงินสด สมุดเงินฝากของโรงเรียน
- 2.4 จัดทำรายงานยอดเงินคงเหลือประจำวัน
- 2.5 จัดทำรายงานงบเดือน งบหกเดือน
- 2.6 จัดทำรายงานการรับ-จ่ายเงินอุดหนุนการศึกษา
- 2.7 จัดทำทะเบียนคุมเงินทุกประเภททั้งในงบประมาณและนอกงบประมาณ
- 2.8 จัดทำทะเบียนรับเงินอุดหนุนรายหัวเพื่อการศึกษารายบุคคล
- 2.9 จัดทำรายงานประเภทเงินคงเหลือ
- 2.10 จัดทำทะเบียนคุมหลักฐาน เอกสารเกี่ยวกับการเงิน
- 2.11 จัดทำสมุดคู่มือเบิกเงินเพื่อจ่ายในราชการ
- 2.12 ทำการวิเคราะห์รายจ่ายของโรงเรียน
- 2.13 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

3. งานพัสดุและสินทรัพย์ มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 3.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานพัสดุและสินทรัพย์
- 3.2 จัดทำรายงานเสนอการจัดซื้อ จัดจ้าง จัดทำพัสดุครุภัณฑ์โรงเรียน
- 3.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดจ้าง ด้วยเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ

และเงินบริจาคให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

- 3.4 ดำเนินการตรวจรับพัสดุ ครุภัณฑ์ ลงทะเบียนพัสดุและขอขึ้นทะเบียนราชพัสดุ
- 3.5 ดำเนินการปรับปรุง บำรุงรักษาและซ่อมแซมพัสดุ ครุภัณฑ์
- 3.6 ควบคุมการเบิกจ่ายและเก็บรักษาพัสดุให้แต่ละงานเบิกจ่าย
- 3.7 จัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน
- 3.8 ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบพัสดุประจำปี
- 3.9 ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบวัสดุถาวร
- 3.10 ดำเนินการเกี่ยวกับการขอจำหน่ายพัสดุ
- 3.11 จัดทำรายงานพัสดุกงเหลือประจำปี
- 3.12 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

4. งานควบคุมภายใน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 4.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานควบคุมภายใน
- 4.2 วิเคราะห์ความเสี่ยงของการดำเนินงาน กำหนดปัจจัยเสี่ยงและจัดลำดับความเสี่ยง
- 4.3 กำหนดมาตรการจัดทำแผนในการป้องกันการกำกับ ตรวจสอบ ติดตามความเสี่ยงในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยเฉพาะงาน/โครงการที่มีความเสี่ยงสูง
- 4.4 ประสานแต่ละกลุ่มงานในการจัดระบบควบคุมภายในระดับองค์กร
- 4.5 ติดตามประเมินผล ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ปรับปรุงควบคุมเป็นระยะ
- 4.6 จัดทำรายงานการควบคุมภายในตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน
- 4.7 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

กลุ่มบริหารทั่วไป

สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับครู ผู้ปกครอง ชุมชน จัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมีงานในความรับผิดชอบ ดังนี้

1. งานจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 1.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานบริหารและพัฒนาองค์กร
- 1.2 กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและมอบหมายงาน
- 1.3 ดูแล ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มบริหาร
- 1.4 รวบรวมหลักฐานการประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มบริหารให้เป็นปัจจุบัน

สะดวกต่อการค้นหา

1.5 วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อไปใช้ในการพัฒนางานต่อไป

1.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. งานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 2.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 2.2 ควบคุม ดูแลการใช้อาคารเรียน อาคารประกอบให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนให้ได้ประโยชน์สูงสุด
- 2.3 แต่งตั้งผู้ดูแลอาคารสถานที่ ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 2.4 ประสานงานการให้บริการอาคารสถานที่
- 2.5 บำรุงรักษาอาคารสถานที่และพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้มีสภาพพร้อมใช้งานมีความเป็นระเบียบ สะอาดและปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการ
- 2.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. งานประสานสัมพันธ์ชุมชน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 3.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานประสานสัมพันธ์ชุมชน
- 3.2 ประสานงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ
- 3.3 จัดให้มีเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง
- 3.4 สสำรวจ รวบรวม ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนในการที่จะปรับปรุงพัฒนา เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน
- 3.5 ประสานงานกับหน่วยงานองค์กรเอกชน บริษัท ห้างร้านและอื่น ๆ ในการ สนับสนุนและร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ
- 3.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมและให้ความร่วมมือกับชุมชนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
- 3.7 ให้การบริการชุมชนในด้านวิชาการ ด้านข่าวสาร ด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านส่งเสริมอาชีพ ด้านนันทนาการ ด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์
- 3.8 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

4. งานสหกรณ์โรงเรียน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 4.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานสหกรณ์โรงเรียน
- 4.2 ส่งเสริมความรู้ ทักษะในการเรียนรู้ระบบสหกรณ์โดยวิธีปฏิบัติจริง
- 4.3 จัดบริการสินค้า โดยคำนึงถึงประเภท ชนิดและคุณภาพซึ่งเหมาะสมกับสภาพ ของสมาชิกพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก
- 4.4 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

5. งานประชาสัมพันธ์ มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 5.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานประชาสัมพันธ์
- 5.2 เผยแพร่ข่าวสารและความรู้ให้แก่บุคลากรภายใน โรงเรียนได้รับทราบ
- 5.3 ส่งเสริมให้นักเรียนจัดกิจกรรมเสียงตามสายให้ความรู้ภายในโรงเรียน
- 5.4 จัดทำเอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ โรงเรียนให้บุคคลหรือ หน่วยงานภายนอกทราบ
- 5.5 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

6. งานสวัสดิการและบริการ มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 6.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานสวัสดิการและบริการ
- 6.2 สนับสนุนให้มีการจัดสวัสดิการแก่บุคลากรใน โรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ
- 6.3 ดำเนินงานในส่วนของสวัสดิการตามแนวนโยบายที่โรงเรียนกำหนด

6.4 จัดอาหารและเครื่องดื่ม รับรองแขกและผู้มาเยี่ยมเยือน โรงเรียน

6.5 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

7. งานโภชนาการ มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

7.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานโภชนาการ

7.2 จัดระบบโภชนาการในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายที่โรงเรียนกำหนด

7.3 ควบคุมการดำเนินงานในระบบโภชนาการของโรงเรียนให้เป็นไปด้วย

ความถูกต้อง

7.4 สนับสนุนและรณรงค์ให้นักเรียนมีนิสัยการบริโภคที่ดี

7.5 ตรวจสอบคุณภาพ และความสะอาดของอาหาร รวบรวมและบันทึกเป็นระยะ

7.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

8. งานข้อมูลสารสนเทศ มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

8.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานข้อมูลสารสนเทศ

8.2 เก็บรวบรวม รายงานข้อมูลต่าง ๆ ของครู บุคลากร นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

8.3 จัดระบบข้อมูลเพื่อความสะดวก รวดเร็วในการค้นหาและนำไปใช้

8.4 วิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียน จัดทำรูปเล่มเอกสารสารสนเทศโรงเรียน

8.5 รายงานผล เผยแพร่ข้อมูล ประสานงานกับกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายทางการศึกษา

8.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

9. งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

9.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

9.2 วางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษา

โดยสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน

9.3 ดำเนินกิจกรรมนักเรียนและสนับสนุนให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

อย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน

9.4 ประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานปกครองนักเรียนเพื่อให้เกิด

ความเข้าใจ ความร่วมมือ และปฏิบัติต่อนักเรียนในแนวทางเดียวกัน

9.5 อบรม ควบคุม ดูแลปกครอง ติดตามแก้ปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติและระเบียบ

วินัยนักเรียนให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน

9.6 ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัยนักเรียนเพื่อนำมา

ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

9.7 สรุปและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมกิจการนักเรียนเพื่อให้การจัดกิจกรรมเกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

9.8 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

10. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

10.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

10.3 จัดทำเอกสารและดำเนินการคัดกรองนักเรียน

10.4 ดำเนินกิจกรรมโฮมรูมและการประชุมผู้ปกครองนักเรียน (Classroom Meeting)

10.5 ดำเนินการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียน

10.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

11. งานระเบียบวินัยและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน มีขอบข่ายความรับผิดชอบ ดังนี้

11.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานระเบียบวินัยและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน

11.2 ประสานกับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัยอย่างใกล้ชิดตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจ ความร่วมมือและปฏิบัติต่อนักเรียนในแนวทางเดียวกันความเหมาะสม

11.3 สร้างระเบียบที่จำเป็นเพื่อรักษาวินัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในโรงเรียน เสนอผู้บริหารเพื่ออนุมัติใช้

11.4 กำหนดขั้นตอน วิธีการ มาตรการการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่มีพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยของโรงเรียน

11.5 กำกับ ติดตาม แก้ไขปัญหาความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยอย่างใกล้ชิดตลอดจนเผยแพร่เกียรติคุณของนักเรียนตามความเหมาะสม

11.6 จัดทำแบบฟอร์มหลักฐาน แบบเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

11.7 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

12. งานป้องปรามสารเสพติด มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

12.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานป้องปรามสารเสพติด

12.2 กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน

12.3 จัดกิจกรรมรณรงค์ ให้ความรู้แก่นักเรียนให้รู้ถึงโทษและพิษภัยของสารเสพติด และเพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ห่างไกลสารเสพติด

12.4 ประสานความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาดรณิพบนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด

12.5 ให้คำปรึกษาและให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติดรวมทั้งวิธีการป้องกัน

12.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

13. งานส่งเสริมประชาธิปไตย มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

13.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานส่งเสริมประชาธิปไตย

13.2 จัดให้มีคณะกรรมการนักเรียนโดยระบบการเลือกตั้ง

13.3 ดำเนินงานเผยแพร่หลักประชาธิปไตยในโรงเรียน

13.4 เป็นที่ปรึกษา ควบคุม ดูแลและติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ

นักเรียน

13.5 ดำเนินการตามโครงการเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างบรรยากาศของประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างเด่นชัด

13.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

14. งานพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพพลานามัย มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

14.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานพยาบาลส่งเสริมสุขภาพพลานามัย

14.2 จัดหาและเครื่องเวชภัณฑ์เพื่อการรักษาพยาบาลเบื้องต้นให้เพียงพอแก่สภาพของสถานศึกษาพร้อมทั้งการเก็บรักษาที่เหมาะสม

14.3 จัดทำสถิติการใช้บริการห้องพยาบาลพร้อมสรุปรายงานผลการดำเนินงาน

14.4 จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับความรู้ทางด้านการส่งเสริมสุขภาพพลานามัย

14.5 ารับปรุง ดูแล รักษาห้องพยาบาลให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ

14.6 ในกรณีที่นักเรียนเจ็บป่วยมีอาการรุนแรงกะทันหัน รีบนำส่งสถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาล

14.7 หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

15. งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

15.1 จัดทำแผนหรือโครงการสำหรับงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

15.2 ดำเนินการจัดอบรมเรื่องระเบียบวินัย ศีลธรรม จรรยา มารยาทขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแก่นักเรียน

15.3 จัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ความรับผิดชอบ ต่อสังคมและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

15.4 ประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

15.5 ติดตามระเบียบ คำสั่ง ข่าวดังต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นปัจจุบัน

15.6 หน้าทีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

การบริหารและการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาไว้หลายประการที่เน้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดการศึกษาแนวใหม่ที่มีลักษณะเป็นการปฏิรูปการศึกษา เนื้อหาสาระโดยสรุปได้กล่าวถึงความมุ่งหมาย หลักการและบุคลากรทางการศึกษา การนำเอาทรัพยากรและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตามมาตรา 6 ของกฎหมายระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” มาตรา 8 “การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการศึกษาดำเนินชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” มาตรา 10-14 “การกำหนดสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของบุคคล บิดา มารดา ครอบครัว ชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน สถาบันต่าง ๆ ทางสังคม” มาตรา 15 กล่าวถึงการจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ “การศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยได้มีการผสมผสานและการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบกันได้” มาตรา 41 “การกำหนดสิทธิในการจัดการศึกษาขององค์กรท้องถิ่น” มาตรา 58-68 “การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ก) ดังนั้นเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่คนไทยต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคมควรได้รับการพัฒนาครบทุกด้านดังนี้ คือ

1. ทางกาย คือ มีสุขภาพดี สมบูรณ์ แข็งแรง ซึ่งการจัดการศึกษาต้องจัดให้ครอบคลุมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา มีความรู้ด้านโภชนาการรวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษาที่เอื้อต่อสุขลักษณะและความปลอดภัยของนักเรียน

2. ทางจิตใจ คือ มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความอดทน ไม่อ่อนไหวง่าย สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีสติ รอบคอบ กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตนเอง สามารถอดทนอดกลั้นต่อปัญหา อุปสรรคและแรงกดดันต่าง ๆ ได้

3. ทางสติปัญญา คือ การใช้ความคิดอย่างมีเหตุมีผลในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
4. ความรู้ คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคมปัจจุบัน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองและสังคมความรู้และทักษะด้านภาษาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในเรื่องการจัดการความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
5. คุณธรรมและจริยธรรม คือ การแสดงออกในรูปของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความละเอียดต่อการประพฤติตนในทางเสื่อมเสียหรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม
6. มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย รู้จักประหยัด อุดม รักษ์วัฒนธรรมไทยและท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ มีมารยาทและการวางตนอย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน
7. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ประณีประนอม มีความเมตตา กรุณา มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น รู้จักการดำเนินบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะตามที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์นี้ถือเป็นมาตรฐานวัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาโดยผู้นำชุมชนและประชาชนต้องช่วยกันให้การส่งเสริม สนับสนุนและยึดถือเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนของเยาวชนที่มีต่อสังคมในอนาคต

หลักในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการศึกษาวัย 3 ประการ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1. การศึกษาตลอดชีวิต คือ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี เป็นต้น ทั้งนี้เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบ ๆ ตัว เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช่เฉพาะเพื่อชีวิตในการทำงานเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพ ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมิน ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวมถือว่าอนาคตของประเทศและ

ความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทยเป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนจึงเป็นสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาอุปสรรคของการจัดการศึกษาช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและช่วยดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

3. การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุด ดังนั้นการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการพัฒนามีทั้งการค้นคิดสาระและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ หรือการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้วและการประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่เดิมให้ทันสมัยอยู่เสมอ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร ครู และชุมชน ต้องถือเป็นการะหน้าที่ในการปรับตนเองให้ทันโลกทันสมัยอยู่เสมอและต้องทำ ความเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันดูแลให้ความรู้ใหม่ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

แนวทางในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ก, หน้า 13-17) ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
2. การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้
  - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
  - 2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
  - 2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
  - 2.4 ความรู้ทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
  - 2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อมาใช้ในการป้องกันและแก้ไข

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

3.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4. ให้สถานศึกษาประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมกรเรียน การร่วมกิจกรรม การทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลาย ในการจัดสรร วัสดุการศึกษาต่อและให้นำผลการ ประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณา

5. ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความั่นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

6. ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน สังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชน มีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและ

วิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาชุมชน

7. ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ก, หน้า 13-17) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลย่อมมีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและขอบเขตวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมายคือเป็นส่วนราชการที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งกีดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบต่อตามที่กำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น ในฐานะนิติบุคคลกำหนดไว้ในมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครอง ดูแล รักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมสถานศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และภารกิจของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว นอกจากนี้จะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินกิจการหรือบริหารงานทั้งงานวิชาการ งานประมาณ งานบริหารบุคคล และบริหารทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) และหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี (Good Government) ที่ยึดทั้งหลักนิติธรรม คุณธรรม โปร่งใส มีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อและหลักความคุ้มค่า เป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์ และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหารเพื่อให้เกิดการบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพ มีการรวบรวมและจัดระบบข้อมูลวางแผนและดำเนินงานตามแผน ศึกษากฎหมาย กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ใช้การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการจัดระบบบัญชีให้ครบถ้วน ถูกต้อง เนื่องจากสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีสถานภาพที่เป็นทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายมากกว่าสถานศึกษาที่ไม่เป็นนิติบุคคล

ดังนั้นในการบริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาในฐานะผู้แทนนิติบุคคลจึงควรระมัดระวังเพราะอาจถูกฟ้องร้องกรณีไม่ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายแล้วทำให้ผู้อื่นเสียหายต้องระมัดระวังการกระทำผิดนิติกรรมสัญญา ต้องรับผิดชอบในฐานะละเมิด โดยเฉพาะการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหรือสื่อสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ในการบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีระบบตรวจสอบและรายงานที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน มีการควบคุมรักษาทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้เสมอ รวมทั้งระมัดระวังการใช้ประโยชน์ที่เกิดจากเงินรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สิน

การบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นช่วงของการปฏิรูประบบการศึกษาทำให้ระบบการบริหารงานแบบเดิมที่เป็นมูลเหตุของความล่าช้าในการดำเนินงาน (Bureaucratic Red Tape) น่าจะหมดไปซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้พยายามรวมงานที่คล้ายกันมาไว้ที่หน่วยงานเดียวให้มากที่สุด ทั้งลดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานและยังสามารถสร้างข้าราชการมืออาชีพเพิ่มได้ กล่าวคือทำให้มีงบประมาณที่จะนำไปพัฒนางานด้านอื่น ๆ เช่น นำไปใช้ในการจัดการหาสื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สำคัญสามารถนำไปพัฒนาครูได้ ลดขนาดขององค์กรในส่วนกลางได้ งานก็จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น โดยสามารถกระทำได้เบ็ดเสร็จในระดับจังหวัดหรือระดับเขตพื้นที่ งานใดที่เอกชนจะช่วยแบ่งเบาได้ต้องเชิญชวนให้เอกชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบ งานใดที่ท้องถิ่นทำได้ให้ท้องถิ่นดำเนินการ ส่วนกลางต้องทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนอื่นปฏิบัติไม่ใช่ปฏิบัติเสียเองแต่ส่วนกลางเข้าไปควบคุมกำกับติดตามเรื่องมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา กำหนดนโยบายทิศทางและจุดเน้นในการจัดการศึกษาเป็นระยะ ๆ การบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 39 มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จากสาระสำคัญของกฎหมายการศึกษาดังกล่าวเป็นการกระจายอำนาจสู่โรงเรียนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงเป็นกลยุทธ์ประการหนึ่งในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการบริหารให้กับโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างกระบวนการสร้างคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศชาติในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) เป็นแนวคิดใหม่ในการบริหารโรงเรียนที่ริเริ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาในทศวรรษ 1980 และกำลังแพร่หลายไปยัง

ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งกำลังจะถูกนำมาใช้ในประเทศไทยตามสาระมาตรา 40 ซึ่งแนวคิดพื้นฐานมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจ อุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จจากหลักการวิชาการ กลยุทธ์ในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องยิ่งขึ้น ความสำเร็จดังกล่าวนี้ทำให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นต้องปรับกระบวนการและวิธีการที่เคยเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอน ปรับไปสู่การบริหารในการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่เป็นแนวปฏิบัติและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาอย่างแท้จริง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2533, หน้า ๗)

การจัดและการบริหารการศึกษาไทยจำเป็นต้องอาศัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาเป็นแม่บทในการพัฒนาคุณภาพคนให้พัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน โดยจัดการศึกษาจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ที่เน้นการศึกษาตลอดชีวิต สังคมมีส่วนร่วมและพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องที่เหมาะสมกับวัย โดยมีเนื้อหาสาระความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา กฎหมายไทย ทักษะทางคณิตศาสตร์ ภาษา ตลอดจนความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ กิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง อีกทั้งความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การสนับสนุนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การวัดผลและประเมินผลจากพัฒนาการและการทดสอบ การศึกษาพื้นฐานที่มีการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีสาระของหลักสูตรวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความริ่เฝิดชอบต่อสังคม มีการค้นคว้าวิจัยสำหรับการบริหารการศึกษาต้องมีการจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น โครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการมีขนาดเล็กลงและให้มีเขตพื้นที่การศึกษาในการกำกับ ดูแล สำหรับโรงเรียนมีบทบาทในการจัดการตนเองมากขึ้น ที่เรียกว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนฐาน (School Based Management) ทำให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานำไปสู่การพัฒนานักเรียนโดยตรง และให้ความสำคัญกับคุณภาพของครู ครูและผู้บริหารจะต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ใบประกอบวิชาชีพผู้บริหาร การประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการประกันคุณภาพถือว่าเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาต้องถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษา

และการบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้บริหารการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านทักษะการบริหาร ขอบข่ายของงานการบริหารการศึกษา ตลอดจนแนวคิดที่จะนำไปสู่การจัดการศึกษาและบริหารการศึกษาในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทยในโรงเรียนของรัฐบาล สามารถดำเนินการได้ในส่วนที่ไม่ชัดเจนหรือขัดแย้งกับกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาเป็นหลัก จึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอย่างแท้จริง (สมุทพร ชำนาญ, 2546, หน้า 65) รูปแบบการบริหาร โรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยสรุปการบริหาร โรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหาร โดยคณะกรรมการ โรงเรียน (School Council) โดยคณะกรรมการ โรงเรียนจะมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน วิชาการ งบประมาณและบุคลากร ซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนจากเขตการศึกษา ตัวแทนจากสหภาพครูและตัวแทนนักเรียน จากการศึกษารูปแบบของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานพบว่ามี 4 รูปแบบที่สำคัญ ได้แก่

1. รูปแบบที่มีผู้บริหาร โรงเรียนเป็นหลัก (Professional Control)

the format that have school executive is a principle

2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Administrative Control)

3. รูปแบบที่มีชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control)

4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Professional Community Control)

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Professional Control)

แนวคิดในกรณีกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานการเงิน บุคลากรและวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้การบริหารโรงเรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุดในระยะแรก ๆ ผู้บริหารมักจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครู ผู้ปกครอง นักเรียนหรือผู้แทนชุมชน ดังนั้นคณะกรรมการ โรงเรียนที่จัดขึ้นจึงมักมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง ผู้บริหาร โรงเรียนจะเป็นประธานและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาจะเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง ส่วนกรรมการอื่น ๆ จะมาจากการเลือกตั้งของกลุ่มบุคคลแต่ละประเภทในการกำหนดนโยบายในการวางแผนในการหาแนวทางแก้ปัญหาและการดำเนินงานของโรงเรียน คณะกรรมการจะมีบทบาทร่วมแสดงความคิดเห็นแต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ที่ผู้บริหาร โรงเรียน

2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Administrative Control)

การบริหารตามรูปแบบนี้ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากขึ้นในคณะกรรมการ โรงเรียนเกิดจากแนวคิดที่ว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติย่อมจะรับรู้ปัญหาทุกอย่าง

ได้ดีกว่าและถ้ามีโอกาสตัดสินใจก็จะสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ตรงจุดมากที่สุด

3. รูปแบบที่มีชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control)

จุดประสงค์ของรูปแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนและผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาที่จัดได้มากที่สุด แนวคิดที่สำคัญก็คือหลักสูตรของโรงเรียนควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีส่วน จำนวน ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Professional Community Control)

แนวคิดของรูปแบบการบริหารลักษณะนี้มีความเชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะ ได้รับรู้ค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครอง ในขณะที่เดียวกัน ผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยสัดส่วนของผู้แทนครู และตัวแทนผู้ปกครอง/ชุมชนจะมีเท่า ๆ กันในคณะกรรมการ โรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร การส่งเสริมการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลนอกจากการบริหาร และการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนแล้วรัฐบาลได้มีการ ปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้นเพื่อให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าวของสำนักนายกรัฐมนตรี จึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการ สร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้นเพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวง กรมและ ส่วนราชการถือปฏิบัติ

การจัดการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 บัญญัติให้มีการจัดทำแผน การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งจะเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “แผนการศึกษาแห่งชาติ” ที่เน้นการนำสาระสำคัญดังกล่าวมาบังคับใช้ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นโยบายรัฐบาล วิสัยทัศน์ การพัฒนาระยะยาว 20 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 9 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและ ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติ กฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นแผนปฏิรูปหลักการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการสร้างชาติ สร้างคนและสร้างงานตามหลักการแห่งนโยบายของรัฐบาลต่อไป

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากการนำสาระการปฏิบัติการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและนโยบายของรัฐบาลสู่การปฏิบัติและเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษาและแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในระดับเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เสร็จสมบูรณ์ทั้งกระบวนการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา การกำหนดการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในช่วงระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปี พ.ศ. 2559 ที่สอดคล้องต่อเนื่องกันทั้งประเทศ

แผนการศึกษาชาติได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานในการกำหนดแผนโดยมีการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติ บูรณาการเชื่อมโยงเป็นกระบวนการ โดยรวมที่ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีดุลยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมและมุ่งไปสู่การอยู่ดีมีสุขของคนไทยทั้งปวง

จากปรัชญาพื้นฐานและกรอบความคิดข้างต้น เจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาตินี้ จึงมุ่ง 1) พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและ 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

แนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐจึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วยหลักการ ได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

หลักสูตรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคลและบริหารทั่วไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2, 2547, หน้า 13) และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่งและมีความสุข

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ก, หน้า 15)

การพัฒนาประเทศให้ประสบผลสำเร็จนั้น “คน” เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดหากประเทศใดเป็นคนที่มีความรู้ก็จะเป็นกลไกที่จะนำไปสู่การบริหารและการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญเช่นเดียวกับนโยบายทางเศรษฐกิจ ด้านการเงิน การคลังประเทศจะเห็นได้จากประเทศในเอเชียที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนามาแล้ว เช่น เกาหลี ญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ต่างก็ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาของชาติอย่างมาก นับตั้งแต่การกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม (มาตรา 6) การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) การกำหนดสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของบุคคล บิดา มารดา ครอบครัว ชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน สถาบันต่าง ๆ ทางสังคม (มาตรา 10-14) กำหนดการศึกษาซึ่งระบุไว้ว่า 3 รูปแบบ (มาตรา 40) การกำหนดสิทธิในการจัดการศึกษาขององค์กรท้องถิ่น (มาตรา 41) การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชนซึ่งมุ่งเน้นความเป็นอิสระโดยการกำกับ ติดตามประเมินคุณภาพและมาตรฐาน โดยรัฐ (มาตรา 43) การศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยให้มีการผสมผสานและการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างแบบกันได้ (มาตรา 15) การกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและชัดเจน (มาตรา 47 มาตรา 51) การพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพที่มีมาตรฐานสูง (มาตรา 52 มาตรา 57) การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา (มาตรา 58 มาตรา 68) เป็นต้น

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษา

จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ บ้านหรือครอบครัวเป็นเหมือนสถาบันแห่งแรก ที่ให้การศึกษากับบุคคลและเป็นปัจจัยสำคัญในสังคมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นแหล่งที่ช่วยปลูกฝังพฤติกรรมแบบแผนการดำเนินชีวิต และเป็นแหล่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอด

ชีวิต พ่อแม่ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่บ้าน โรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การรวมตัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นเครือข่ายเพื่อร่วมปฏิบัติการเรียนรู้จะช่วยขับเคลื่อนการปฏิบัติการเรียนรู้ได้ประสบผลสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ตราขึ้นพื้นฐานความคิดความเชื่อที่ว่า พ่อแม่คือผู้ที่เป็นครูที่ดีที่สุด พ่อแม่คือคนที่มีพลัง มีทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งความตั้งใจและความปรารถนาดีต่ออนาคตของลูก โดยพระราชบัญญัติการศึกษานี้ได้นำสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้คนทุกคนของสังคมไทยจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อจะได้สามารถให้การศึกษากับทุกคนทั้งประเทศได้ พ่อแม่ผู้ปกครองจึงมีโอกาสและมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับลูกหลานได้อีกครั้ง ภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติการศึกษานี้ (วิศาล เครือคล้าย, 2543, หน้า 2)

บทบาทของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

ผู้ปกครองมีบทบาทในการจัดการศึกษาตามแนวทาง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และมาตรา 40 กำหนดให้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา การกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจไปให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมกันตัดสินใจ ในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด การนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนเป็นเรื่องที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับทางโรงเรียน ผลการศึกษาของนักเรียน ผู้ปกครอง เป็นการสนองตอบต่อการปฏิบัติการศึกษาที่ต้องการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นของสถานศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการการศึกษาในท้องถิ่นของตนและเป็นการสนองตอบความต้องการของผู้รับบริการในท้องถิ่น

เบลล์ (Bell, 1979) ได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองต่อการพัฒนาสติปัญญา โดยเชื่อว่าการศึกษาในวัยเรียน ผู้ปกครองควรจัดเพิ่มเติมให้แก่เด็กที่บ้าน เป้าหมายของการศึกษาควรเป็นไปเพื่อการสร้างเจตคติที่สมบูรณ์ต่อการเรียนรู้และการสร้างความสามารถทางเชาว์ปัญญา และเพื่อการเตรียมพร้อมสำหรับการศึกษาอย่างเป็นแบบแผนต่อไป เบลล์ อธิบายว่า พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก ความรักของพ่อแม่เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษา

ไพท สัทธิตสุนทร (2543, หน้า 23-24) กล่าวว่า บทบาทผู้ปกครองในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของเด็กในโรงเรียนนั้น สามารถทำได้ 2 รูปแบบ แบบแรก คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมในโรงเรียน แบบที่สอง คือการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการกำหนดแนวทางของโรงเรียน

1. การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียน

ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนได้หลายรูปแบบดังนี้

1.1 ผู้ปกครองในฐานะแขกของโรงเรียนหรือผู้สังเกตการณ์ บุคลากรในโรงเรียน

ควรให้การต้อนรับผู้ปกครองเข้ามายังโรงเรียนอย่างจริงจัง โรงเรียนอาจเชิญชวนกลุ่มบุคคลอื่น ๆ เช่น ญาติของเด็ก หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น เข้ามาโรงเรียนเพื่อชมกิจกรรม การแสดง กีฬา การสาธิตผลงานการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนั้น การจัดสัมมนาหรือการจัดประชุมปฏิบัติการก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะดึงผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลาน การที่ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนจะทำให้เกิดผลลัพธ์ในทางบวกหลายประการ เช่น ผู้ปกครองจะเข้าใจลักษณะการดำเนินงานของโรงเรียนดีขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครอง ส่วนการจัดสัมมนาหรือประชุมปฏิบัติการเป็นการเชื่อมโยงทักษะ ความชำนาญของผู้ปกครองเข้าสู่แผนการเรียนรู้อันในโรงเรียน และช่วยเพิ่มศักยภาพของผู้ปกครอง ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีกิจกรรมหลายอย่างที่โรงเรียนหาวิธีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะแขกหรือผู้สังเกตการณ์ ได้แก่

1.1.1 สนับสนุนการเข้าเยี่ยมชมหรือเข้าสังเกตการณ์ในห้องเรียนที่หน้าประตู

ห้องเรียนอาจแขวนป้าย “ยินดีต้อนรับ” จัดโต๊ะต้อนรับและโต๊ะข้อมูลบริเวณใกล้ทางเข้าโรงเรียน

1.1.2 จัดตั้งศูนย์ทรัพยากรผู้ปกครองประจำโรงเรียน เป็นที่สำหรับ ผู้ปกครอง

ได้ผ่อนคลาย พบปะกัน เป็นสถานที่รวบรวมอุปกรณ์ที่ผู้ปกครองนำมาให้โรงเรียนใช้ประโยชน์ และเป็นแหล่งข่าวคราวความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในชุมชน

ดำเนินการให้มีประชุมปฏิบัติการในหัวข้อต่าง ๆ เช่น แผนงานและเป้าหมายของโรงเรียน การช่วยเหลือหลานเรื่องการบ้าน การเฝ้ามองพัฒนาการของเด็ก ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา และโอกาสในการศึกษาต่ออาชีพในอนาคต เป็นต้น

1.2 ผู้ปกครองในฐานะอาสาสมัคร บุคลากรของโรงเรียนคัดเลือกและฝึกอบรม

อาสาสมัครเพื่อช่วยครูในชั้นเรียนและในกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดฝึกอบรมแก่ผู้ปกครองที่เป็นอาสาสมัคร เพื่อทำความเข้าใจแนวทางและทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ การจัดการเวลาให้ยืดหยุ่นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาสาสมัครอาจช่วยงานโรงเรียน หลังเสร็จจากงานปกติ วันเสาร์อาทิตย์หรือช่วงวันหยุด ผลดีของการสนับสนุนให้ผู้ปกครอง

เข้าอาสาสมัครในห้องเรียนและในโรงเรียน เช่น นักเรียนพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้ต่าง ๆ และได้รับความสนใจเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้น ครูและบุคลากรของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ซึ่งผู้ปกครองมีส่วนเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น

2. การเข้ามีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการ

การเข้ามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการโรงเรียน ได้แก่ การที่ผู้ปกครองเข้ามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในรูปคณะกรรมการหรือรูปแบบอื่นที่คล้ายกันทำหน้าที่สอดส่องดูแลร่วมตัดสินใจและวางแผนพัฒนาโรงเรียน

กอร์ดอน (Gordon, 1990) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการศึกษาเบื้องต้นของเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างในหลายระดับ ดังนี้

1. ผู้ปกครองในฐานะผู้เข้าชม
2. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นที่พึ่ง
3. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นจรรยา
4. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้ช่วยเหลือ
5. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้สนับสนุนในการจัดหาอุปกรณ์
6. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเด็ก

โฮนิง (Honig, 1987 อ้างอิงใน ชีรภัทร ธีรฤดี, 2542, หน้า 16-17) กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครองในการส่งเสริมลูกของตน ดังนี้

1. ผู้ปกครองจะต้องรู้ว่าตนเองเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการช่วยให้เด็กพัฒนา มีบทบาทในการช่วยเหลือให้เด็กรู้จักตนเอง รู้ความสนใจ มีความสามารถในการแสดงออกและการรับฟัง ด้วยการให้ของเล่นและของใช้ที่เหมาะสมให้กับเด็กจะช่วยเด็กในการพัฒนาความสามารถให้มาก
2. ผู้ปกครองจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านของเด็กและเห็นความสำคัญของพัฒนาการมากขึ้น
3. ผู้ปกครองต้องการเครื่องมือทางภาษาเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่ผู้ปกครองต้องสื่อสารทางภาษากับเด็กที่ยังไม่รู้ภาษามากนัก เครื่องมือสื่อสารทางภาษาจะช่วยในการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กสนุกกับการเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ
4. บ้านเป็นแหล่งประสบการณ์ที่สำคัญของเด็ก ผู้ปกครองจะต้องรู้ถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมประจำวันในบ้านให้แก่เด็กใช้เป็นแหล่งกระตุ้นการเรียนรู้และให้เด็กมีโอกาสได้แก้ปัญหา รวมทั้งเป็นการให้ประสบการณ์ทางสังคม เช่น การทำอาหาร การจับคู่ ถูงเท้า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กได้

5. ทักษะในการสังเกตทำให้ผู้ปกครองมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ปกครองจะต้องรู้จักสังเกตการณ์เจริญเติบโตของเด็กในทุก ๆ ด้านจะทำให้เข้าใจเด็กมากขึ้นและเป็นแนวทางช่วยเหลือส่งเสริมเด็กให้พัฒนาต่อไป โดยเฉพาะในด้านความสามารถของเด็กและความพร้อม โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทในคณะกรรมการ ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในสมาคมผู้ปกครองและครู คณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของโรงเรียนและควรจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องภาวะการณ์เป็นผู้นำ การฝึกการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เป็นต้น เพื่อให้ตัวแทนของผู้ปกครองเหล่านี้ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ ผลดีเมื่อผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและกำหนดแนวทางของโรงเรียน คือ สามารถกำหนดนโยบายการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อบุตรหลานของตน ผู้ปกครองจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของบุตรหลาน และนักเรียนใน โรงเรียน โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและวางแนวทางของโรงเรียน เป็นต้นว่า

1. เชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และภารกิจของโรงเรียน

2. คอยแจ้งข่าวเกี่ยวกับตำแหน่งว่างหรือโอกาสในการเข้าดำรงตำแหน่งต่าง ๆ

ในคณะกรรมการ โรงเรียนชุดต่าง ๆ แก่ผู้ปกครองและคนในชุมชน

3. จัดตั้งสภาผู้ปกครองหรือสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้น มีหน้าที่ให้คำปรึกษาช่วยเหลือทางวิชาการด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนตามความเหมาะสม

4. จัดเตรียมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นผู้นำ การทำงานเป็นกลุ่มและทักษะการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

5. ให้อำนาจคณะกรรมการผู้ปกครอง หรือสมาคมผู้ปกครองและครูในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของโรงเรียน ตรวจสอบพัฒนาการความก้าวหน้าของนักเรียนและดำเนินการตรวจสอบหลักสูตรการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วย บทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เช่น บทบาทในฐานะผู้เข้าชมการแสดง การกีฬา การสาธิตผลงานของนักเรียน การประชุม สัมมนา เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในปกครอง เป็นต้น นอกจากนี้อาจมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน เช่น การเป็นคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสมาคมผู้ปกครอง เป็นต้น

รูปแบบและแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา

รูปแบบและแนวคิดในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญและคุณค่าของระบบครอบครัวได้รับความสนใจและการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ผลดังกล่าว ทำให้สังคมต่างหันกลับมาทบทวนสถานะของ “ครอบครัว” มากขึ้น ในฐานะเป็นปัจจัยเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2. ความสำคัญของครอบครัวมิได้มีเพียงการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของเด็กเท่านั้น หากแต่ยังคงมีบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพ สติศีลธรรมในตนเอง ทักษะชีวิต และทักษะทางสังคมให้แก่เด็ก ๆ ด้วย

3. สถานการณ์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็ก ๆ ที่อ่อนแอลงในภาพรวม และสถานการณ์พลวัตของปัญหาสังคมมีผลกระทบต่อเด็กอย่างรวดเร็ว มีมิติที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้โรงเรียนและครูทำหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาเด็ก ได้ยากลำบากยิ่งขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ทำให้โรงเรียนต่างเรียกร้องความเอาใจใส่และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อมาร่วมดูแลช่วยเหลือและพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมในระยะยาว

4. สถานการณ์ปัญหาการศึกษาในแต่ละโรงเรียนและแต่ละประเทศ มีความแตกต่างกัน เป้าหมายหลักทางการศึกษาของแต่ละสังคมก็มีความแตกต่างกัน สถานการณ์ดังกล่าวมีผลให้บทบาทพ่อแม่ ผู้ปกครองในการเข้ามาพัฒนาการศึกษาของเด็กมีความแตกต่างกันไปด้วย

5. แนวคิดที่โรงเรียนจะแสวงหาความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียม แบบเป็น “เพื่อน” หรือ “หุ้นส่วน” ที่ทั้ง 2 ฝ่ายต่างต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกัน สร้างการยอมรับในความคิดและวิธีการบางด้านที่แตกต่างกัน และหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินงานหรือแก้ปัญหา มิใช่ความสัมพันธ์แบบเดิมที่อยู่บนฐานความเกรงใจ ความเกรงกลัว หรือความไม่กล้าเผชิญหน้ากัน

6. ความคิดที่จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาสัมพันธภาพที่เหมาะสมระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู คือการให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง ในรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นทั้งแบบไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ เพราะจะสามารถสร้างแบบแผนที่เป็นธรรมชาติที่จะเข้าถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีหลากหลายลักษณะได้

7. รูปแบบความสำคัญของการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียนมีหลากหลายลักษณะ ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมตามความสนใจรายบุคคล การรวมกลุ่มพ่อแม่ที่รวมตัวกันเองจากความสัมพันธ์ส่วนตัวกลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองที่โรงเรียนจัดกิจกรรมให้ตามความสนใจที่คล้ายคลึงกัน กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะกรรมการระดับห้อง ระดับชั้น ระดับโรงเรียน ระดับท้องถิ่น จนถึงการขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ไปสู่กลุ่ม ชมรมผู้ปกครองอื่น ๆ ภายนอก

8. บทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่สำคัญ ได้แก่

8.1 การอบรมเลี้ยงดูที่บ้านอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการศึกษาเด็กปฐมวัย

8.2 การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ เป็นความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับ โรงเรียน ส่วนมากจะเริ่มต้นจากความสนใจเฉพาะราย โดยการถามคำถาม ขอข้อมูล แลกเปลี่ยนปัญหา ทักษะต่อการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ๆ รวมทั้งปัญหาในการเรียนของเด็ก ความร่วมมือระดับปฏิบัติ มักจะเกิดในกลุ่มผู้ปกครองที่มีลูกอยู่ในวัยก่อนเรียน ระดับประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่เด็กยังเล็กช่วยตัวเองได้ไม่ค่อยดี

การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ มีความหลากหลายในแต่ละสังคมแต่จากการศึกษา กรณีศึกษาของหลาย ๆ ประเทศพบว่า สถานศึกษาจำนวนมากมีนโยบายมุ่งพัฒนาสัมพันธภาพ ระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นพื้นฐาน เพื่อสร้างความเข้าใจและดึงการมีส่วนร่วมในระดับที่ ผู้ปกครองเข้าร่วมได้จริง และพอใจจะให้ความร่วมมือ การศึกษาตัวอย่างความร่วมมือในการศึกษา ทำให้เห็นรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นในแต่ละประเทศ ซึ่งจากการปรับใช้จะขึ้นอยู่กับความ เหมาะสมของแต่ละสังคม

บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองในระดับปฏิบัติ เป็นบทบาทในวงกว้างที่สามารถระดม ความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้าร่วมด้วยได้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างของกิจกรรมในระดับ ปฏิบัติ เช่น การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในงานด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็ก หรือพ่อแม่ ผู้ปกครอง การเยี่ยม บ้าน ให้ความช่วยเหลือที่มีลักษณะพิเศษ หรือมีภาวะวิกฤตที่ทำให้ครอบครัวอ่อนแอลงกลับคืน และการช่วยงานในห้องสมุด นอกจากนี้ยังเข้าร่วมงานด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาวิจัย การร่วมบริหาร โครงการที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียน

8.3 การมีส่วนร่วมในระดับบริหารและการตัดสินใจเป็นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมพิจารณาปัญหา ร่วมตัดสินใจ เลือกแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม จนถึงการมีส่วนร่วม ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรการที่กำหนดไว้ เช่น การมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านวิชาการ การร่วมเป็นวิทยากรและการจัดฝึกอบรม ในหัวข้อที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก บุคลากรในโรงเรียนและตัวพ่อแม่ ผู้ปกครองเอง เช่น การเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม การอบรมทักษะในการจัดการกับปัญหาพฤติกรรม และปัญหาความประพฤติ ต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น

8.4 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิ เป็นบทบาทที่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ในหลายประเทศ เป็นบทบาทที่พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามาทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียง เฝ้าระวังการใช้ อำนาจและนโยบายที่ไม่ส่งผลดีต่อการพัฒนาเด็ก การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหาร จัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ บทบาทในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์แนวคิด และกิจกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ และในสื่ออินเทอร์เน็ต บทบาทการดำเนินงานของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิต้องอาศัยความร่วมมือ การให้เวลาและการมีทักษะหลาย ๆ ด้านที่ลึกซึ้งกว่า

การมีส่วนร่วมในระดับทั่วไป เพราะประเด็นในการรณรงค์หรือพิทักษ์สิทธิจะต้องเกี่ยวข้องกับ ข้อมูลข้อเท็จจริง ข้อเรียกร้องในระดับสาธารณะ ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงต้องมีความรู้ในด้าน กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องอาศัยทักษะการประสานงานกับบุคคล หน่วยงาน องค์กร ต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ที่จะช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ จึงจะส่งผลให้เกิด ความร่วมมือที่เป็นเอกภาพและมีคุณภาพ ที่จะพิทักษ์สิทธิและปกป้องเด็กจากนโยบาย มาตรการ กฎหมายต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 9-10)

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น
4. จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. สอดกระชับ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด
6. กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด
7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา
8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมิน คุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและ สถาบันอื่นในชุมชนและท้องถิ่น

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และตามที่กฎหมายกำหนด

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ความหมายของการมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารในรูปแบบที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา เป็นกระบวนการที่สนับสนุนและส่งเสริมพัฒนามาตรฐานการศึกษา นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

จันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 69) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล

สมยศ นาวิการ (2545, หน้า 1) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของการให้ผู้ที่ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ให้ความสำคัญสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ที่ได้บังคับบัญชา และต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร ไม่ใช่เพียงแค่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย

สมเดช สีนแสง (2549, หน้า 229) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่าการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Control หรือ TQC)

ทำนอง ภูเกิดพิมพ์ (2551, หน้า 124) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อและความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลา แต่ละยุคแต่ละสมัย อีกด้วย โดยการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, หน้า 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตยและหลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ การตัดสินใจใด ๆ ก็ตามที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล บุคคลเหล่านั้นควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น โดยหลักการนี้ การมีส่วนร่วม

จะตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า บุคคลแต่ละคนย่อมทราบดีว่า คนต้องการอะไร เพราะฉะนั้น การที่เหตุการณ์ใดก็ตามจะส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลนั้นย่อมทราบดีว่าเขาต้องการหรือไม่ต้องการอะไร และอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

ธรรมเนียม เพ็ชรพงษ์ (2545, หน้า 13) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้งานเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

คีธ (Keith, 1972, p. 136) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องกับดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

เบอร์เกอร์ (Berger, 1995, pp. 255-261) ได้กล่าวถึงผู้ปกครอง ชุมชนและครูต้องร่วมมือกันในทุกด้าน เพื่อเสริมสร้างเด็กในความรับผิดชอบให้อยู่ในสังคมอย่างผู้ที่มีคุณสมบัติในตัว คือ เก่ง ดี มีสุข อันจะส่งผลดีเมื่อเติบโตใหญ่ โดยที่ผู้ปกครอง ชุมชนและครูต้องแสวงหาความร่วมมืออย่างหลากหลายทุกรูปแบบ เป็นต้นว่าด้านผู้ปกครองและชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลแก่ครูและนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตลอดจนงานบริหารของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางสถานศึกษาจัดให้มีขึ้น ในขณะที่เดียวกันทางสถานศึกษาก็มีส่วนช่วยผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาอาชีพหรือความเป็นอยู่ต่าง ๆ ในลักษณะของการให้ความรู้เพิ่มเติมหรือการบรรเทาปัญหาการใช้จ่ายทางการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษาในรูปแบบของคูโปงหรือลักษณะของทุนต่าง ๆ ได้

โซเวลล์ (Sowell, 1996, pp. 24-25) ได้กล่าวถึงกลุ่มคนต่าง ๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญพิเศษ กลุ่มนักธุรกิจและอุตสาหกรรม รวมทั้งกลุ่มของผู้ปกครองนักเรียน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เช่น ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดจากการบริหารงานในองค์การให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

อุทัย บุญประเสริฐ (2533, หน้า 49-50) ได้สรุปประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารและการจัดการศึกษา โดยรวมดังนี้

1. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์มาร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่ และชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน

2. ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น

3. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

4. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำทางการศึกษาใหม่ ๆ ในทุกระดับ

5. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร

6. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มการมีโครงการใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

7. การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ ทำให้เกิดแนวคิดทางการใช้งบประมาณ โดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

8. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา

9. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียนการบริหารและการตัดสินใจด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

บาร์นาร์ด (Barnard, 1966, p.10) ได้วิเคราะห์ความสำเร็จขององค์การไว้ว่า เกิดจากระบบของความร่วมมือจากทุกส่วนขององค์การด้วยเป้าหมายที่ตรงกัน มีการไต่ตรงอย่างรอบคอบ มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง และชี้ให้เห็นว่าพลังความร่วมมือขึ้นอยู่กับความเต็มใจของบุคคลที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ โดยมีเครื่องล่อใจ (Incentive) เป็นรางวัล ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อองค์การ สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่บริหารด้านการศึกษามีผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์ร่วมกันปฏิบัติงาน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 213-219) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจและปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ชาคิด, ปรินส์ และแนส (Shadid, Prins, & Nas, 1982, p. 356) เห็นว่าแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุด คือแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ ซึ่งได้จำแนกขั้นตอนหรือ

ประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็นเรื่องของการตัดสินใจ (Decision Making) การดำเนินงาน (Implementation) ผลประโยชน์ (Benefit) และการประเมินผล (Evaluation) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นจะ ได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลทั้งนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ไวท์ (White, 1986, p. 2886-A) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 4 มิติ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

กรมวิชาการ (2546, หน้า 15) องค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ด้านบทบาทการวางแผนและกำหนดนโยบาย การจัดการและการกำกับติดตามด้านกระบวนการคือการมีภาวะผู้นำในระดับสูง การจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างทุ่มเทเสียสละ การติดต่อแบบสองทางด้านการตัดสินใจมีการกำหนดเป้าหมายขององค์การร่วมกัน

ดวงแก้ว กอแก้ว (2543, หน้า 17) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาขอความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ขององค์การ มีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน

2. การกระจายอำนาจในการบริหาร ได้แก่ การใช้คณะกรรมการและกลุ่มงานเฉพาะกิจ ในการปฏิบัติงาน การให้อิสระกับพนักงานในการดำเนินงานที่รับผิดชอบ

3. การให้อำนาจในการตัดสินใจ ได้แก่ การให้พนักงานมีสิทธิในการตัดสินใจในงาน ที่รับผิดชอบโดยไม่ต้องปรึกษาผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนผู้บริหารทุกคน ในการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม

4. การไว้วางใจซึ่งกันและกันในองค์การ ได้แก่ การมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ ความสามารถและมีการมอบหมายให้พนักงานได้ปฏิบัติงานใหม่ ๆ

ดังนั้นจึงสรุปว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการบริหารองค์การ เป็นอย่างมาก เพราะผู้บริหารระดับสูงเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการ บริหาร มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนมีสิทธิในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะดังกล่าวช่วยเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกผูกพันและร่วมกัน รับผิดชอบต่อสิ่งที่ร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานให้องค์การ ประสบผลสำเร็จต่อไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมนั้น ได้มีนักการศึกษา ให้แนวคิดไว้หลายลักษณะ ดังนี้

โคเฮิน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 7-26) การถึงมิตีการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ประเภทหรือเรื่องของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 ประเภท ได้แก่ การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลกำไรและการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล

มิติที่ 2 กลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น ผู้นำ ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ คนต่างถิ่น คน 4 กลุ่มดังกล่าว มีคุณลักษณะที่พิจารณาประกอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา การแบ่งกลุ่มในสังคมนั้น (เช่น กลุ่มชน เชื้อชาติ เผ่า ศาสนา ชั้น ภาษา แหล่งกำเนิด เป็นต้น) อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น ระยะทางที่พัก กับสถานศึกษา สถานภาพการถือครองที่ดิน สถานภาพการได้รับการจ้างงาน

มิติที่ 3 เหตุที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) พื้นฐานจากการ เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากแรงที่กระทำจากเบื้องบนหรือเบื้องล่างและแรงเสริมต่าง ๆ 2) รูปแบบ ในการมีส่วนร่วมในรูปองค์กรและโดยตรงหรือโดยอ้อม 3) ขอบเขตของการมีส่วนร่วม ได้แก่

ระยะเวลาและช่วงของกิจกรรม 4) ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การให้อำนาจและปฏิสัมพันธ์ของลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1978, pp. 59-68) ได้เสนอปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ นั้น มีเหตุผลสำคัญ คือ 1) มองเห็นว่าตนจะได้ผลตอบแทนในสิ่งที่ทำไปและ 2) ได้รับการบอกกล่าว หรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ
2. ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม หมายถึง การมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วมและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับหลังการมีส่วนร่วม ดังนั้น พื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางการมีส่วนร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้ ประการแรกเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน ในชุมชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ประการที่สองมีกำหนดเวลาที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขตามสภาพเป็นของตนได้ และประการที่สามมีการกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร
3. ปัจจัยด้านอำนาจ ในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการและผลประโยชน์ของกิจกรรมได้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 35) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร เห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม
  - 1.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจเมมเบออดสาหกรรม จะช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนสถานศึกษาด้านการเงิน เพราะเป็นย่านอุตสาหกรรมย่อมทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจดี
  - 1.2 ลักษณะนิสัยของคนไทย ช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษากล่าวคือ โดยทั่วไปคนไทยมีนิสัยชอบทำบุญสุนทาน ไม่ค่อยปฏิเสธคำร้องขอของผู้อื่น โดยเฉพาะสถานศึกษาที่เป็นสถาบันสอนบุตรหลานให้เป็นคนดี มีความรู้
  - 1.3 ระบบการเมืองการปกครองท้องถิ่น กระตุ้นให้นักการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ซึ่งในช่วงที่มีการเลือกตั้งผู้สมัครมักจะต้องไปพบประชาชนและช่วยเหลือกิจกรรมของสังคม โดยเฉพาะวัดกับสถานศึกษาที่เป็นสถาบันหลักของชุมชน
2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน
  - 2.1 ความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา หากสถานศึกษาสร้างความศรัทธา

ให้กับชุมชนได้ เช่น ผลการเรียนรู้ดี นักเรียนสามารถสอบชิงทุนหรือสอบเข้าสถาบันที่มีชื่อเสียงได้ สถานศึกษาได้รับรางวัลชนะเลิศ ครูอาจารย์เอาใจใส่ต่อเด็ก สถานศึกษาชนะการประกวดผลงานทางวิชาการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาต่อสถานศึกษา

2.2 ชุมชนมีความรู้สึกรู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของสถานศึกษาและต้องมีหน้าที่ต่อสถานศึกษา ความรู้สึกดังกล่าวมักจะอยู่ในรูปของสถานศึกษาของเรา การเป็นศิษย์เก่า การเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการก่อตั้งและทำนุบำรุงสถานศึกษา การเป็นผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ

2.3 ความคาดหวังของชุมชนต่อสถานศึกษา ได้แก่ ความคาดหวังว่าสถานศึกษาจะสั่งสอนบุตรหลานของเขาให้เป็นคนเก่ง คนดี และคาดหวังให้สถานศึกษามีคุณภาพ ไม่เป็นรองสถานศึกษาอื่น

2.4 ชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีกับสถานศึกษา หากผู้บริหารและครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษาให้การต้อนรับประชาชนอย่างดี สถานศึกษาเอาใจใส่บุตรหลานของประชาชน ชุมชนก็จะให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาด้วยดี

3. ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา

3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารและครู ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา สถานศึกษามีครูเก่าหรือศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอยู่ในสถานศึกษา ครูสนใจและเอาใจใส่การเรียนการสอน ฯลฯ

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับผลงานและวิธีปฏิบัติของสถานศึกษา เช่น สถานศึกษามีชื่อเสียงด้านวิชาการ มีความเชื่อมั่นในเรื่องการเงิน สถานศึกษามีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ฯลฯ

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ปัจจัยของสิ่งจูงใจ ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม ปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสถานภาพ ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ การคาดหวังผลประโยชน์จากโครงการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จะต้องให้ชุมชนเป็นหลักในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

พิณสุดา สิริธรงค์ (2540. หน้า 52) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนว่า ในการจัดการศึกษาของนิวซีแลนด์ตามแนวปฏิรูปนั้น ให้ความสำคัญกับประชาชน/สาธารณชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งด้านการเป็นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในการวางแผน การงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามผล

การพัฒนาประเทศเป็นหน้าที่ของทุกคนในประเทศที่จะต้องเข้าใจหน้าที่และแสดงบทบาทให้ถูกต้องเหมาะสม กลไกการพัฒนาประเทศมีหลายด้านที่คอยขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านอุตสาหกรรม ด้านการค้าธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศ คือการพัฒนาการศึกษาซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดเพราะการศึกษาของคนในชาติเปรียบเสมือนเส้นเลือดที่คอยหล่อเลี้ยงทุก ๆ ด้าน

การให้ความสำคัญในด้านการศึกษาคือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับทุกประเทศ สำหรับในประเทศไทยที่พัฒนาแล้วล้วนแต่เป็นประเทศที่มีประชาชนได้รับการพัฒนาทางการศึกษาที่ดีมาก่อนแล้วค่อยมุ่งพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป เหตุนี้เองทำให้ทุกภาคส่วนก็เริ่มมีความตระหนักให้ความสำคัญมากขึ้น และปรากฏภาพความชัดเจนขึ้นเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติสาระที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนทุก ๆ ฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ซึ่งสาระและหลักการดังกล่าวล้วนแล้วมีการระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้งสิ้น

จากการศึกษาของศิริกาญจน์ โกศล (2542, หน้า 189) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน ได้แบบของการมีส่วนร่วม 3 แบบ ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบชายขอบ (Marginal Participation)

เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมมือ หรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีข้อจำกัดอันทำให้มีการมีส่วนร่วมไม่เต็มที่ คือมีน้อยนั่นเองข้อจำกัดนี้อาจเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้ดีกว่าตนเองคืออำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรเชิงอำนาจ เช่น เป็นผู้มีความรู้น้อยกว่าจึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่นั่นคือความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมน้อย

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial Participation)

การมีส่วนร่วมแบบบางส่วนเป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องของประชาชนในชุมชน หรือกิจกรรมการศึกษาในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ กิจกรรมโดยคณะกรรมการ โรงเรียนจึงมีความสำคัญที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาของไทย

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการ

มีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกันทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่

จากทั้ง 3 แบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ โรงเรียนคงเป็นที่ชัดเจนว่าความคาดหวังของทุกคนคงอยากให้ เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์มากที่สุด แต่ความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนจะอยู่ในแบบบางส่วนหรือไม่ก็แบบชายขอบเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ระบบการศึกษาของประเทศประสบกับปัญหาหลายอย่างตามมา

กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ โรงเรียนคงไม่ราบรื่นสวยหรูอย่างที่เขียนไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแต่ตรงกันข้ามความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน นับวันยิ่งเหินห่างออกไปทุกที ยังมีความไม่เท่าเทียมกันด้วยสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็น สังคมเมืองมากขึ้น ผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจความเคลื่อนไหวและการปรับเปลี่ยนนโยบายการศึกษา ของรัฐและสถานศึกษา และมีทัศนคติที่ไม่ดีเป็นส่วนใหญ่ ต่างฝ่ายต่างมีความเห็นที่แตกต่างกัน รวมทั้ง ภารกิจงานของผู้ปกครองก็มีส่วนทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งเดิม เคยเป็นสังคมชนบทมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน กิจกรรมธรรมเนียมประเพณีที่มีความเกี่ยวโยง เชื่อมผูกพัน ผสานกันระหว่างวัด บ้าน และ โรงเรียน กิจกรรมเหล่านี้จึงหายไป ประกอบกับการ อพยพย้ายถิ่นฐานทำกิน ไปสร้างสังคมใหม่ ทำให้ความผูกพันระหว่างกันมีน้อยลง

ในสภาวะปัจจุบันการจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาคงจะทำได้ยาก และถึงแม้ทำได้ก็ประสบผลสำเร็จน้อย ทั้งนี้ก็แล้วแต่พื้นที่ แล้วแต่บริบทที่แตกต่างทั้งนี้ก็ด้วย เหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตามหากมีความจริงใจจริงจังในการพัฒนาการศึกษา การศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน บริบทชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการเริ่มต้นสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน (ทัศนาศาสตร์, 2547; ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, 2542) ถือเป็นสิ่งสำคัญแต่อีกวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ดีของชุมชนได้อีก ครั้งและน่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ดีอีกหนทางหนึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องหันหน้าเข้าหา ชุมชน โดยโรงเรียนเป็นผู้เริ่มต้นก่อน (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2546) ดีกว่าจะให้ชุมชนหันมาหาซึ่ง วิธีการนี้จะสามารถทำได้ง่ายกว่า โดยปกติแล้วชุมชนจะมีความคาดหวังเสมอว่าสถานศึกษาน่าจะ เป็นแหล่งเรียนรู้ มีข้อมูลทางวิชาการมากมายทั้งเอกสารและทรัพยากรบุคคลสำหรับการเรียนรู้ หากโรงเรียนนำศาสตร์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้เข้าหาชุมชน เป็นการช่วยเหลือชุมชนก่อนก็จะให้ ชุมชนยื่นมือมาหาเรานั้นจะเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็น ยุทธศาสตร์ที่น่าจะทำให้การสร้างความสัมพันธ์ได้ดี บทบาทของชุมชนและสถานศึกษาที่จะ ผลักดันให้เกิดจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน โดยส่งเสริมให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งทุนทางมนุษย์ในการพัฒนาประเทศจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดบทบาทและ แสดงบทบาทของตนให้ชัดเจน

บทบาทของชุมชน ประชาชนต้องร่วมเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นสถาบันสังคมที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทหลักในการเพิ่มทุนทางสังคมในชุมชนและสนับสนุน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนให้เป็นระบบ เกิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปใช้ ประโยชน์ต่อส่วนรวม

บทบาทของสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นแกนนำให้กับชุมชนในการวิจัยท้องถิ่นเพื่อนำ ทุนทางสังคม ทุนทางปัญญา ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีในท้องถิ่นมาต่อยอด เสริมกับการวิจัยที่มีอยู่ในท้องถิ่น การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและสร้างภูมิคุ้มกันในพื้นที่ สถานศึกษา ร่วมกับชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนา และเพิ่มทุนทางสังคมให้สอดคล้องกับโอกาส ศักยภาพ และความพร้อมของแต่ละพื้นที่ โดยการสร้างความสัมพันธ์ ส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ในพื้นที่โดยร่วมพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพ นอกจากนี้โรงเรียนควรสร้างองค์ความรู้สู่ชุมชน โดยทำการวิจัยร่วมกับชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลของชุมชนและที่ปรึกษาทางวิชาการ ตลอดจน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน และสนับสนุนให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการความรู้เพื่อ การพัฒนาท้องถิ่นตนเอง นอกจากนั้นควรสร้างหลักสูตรการเรียนการสอน โดยนำวิถีชีวิตในแต่ละ ท้องถิ่นเป็นสื่อในการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) ริคเคอร์ (Reeder, 1974, p.139) กล่าวว่า การกระทำทางสังคมประกอบด้วย กลุ่มปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดอยู่อย่างพอเพียง ปัจจัยหนึ่งและได้อธิบายถึงเหตุผลในการกระทำสิ่งใดของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่เรียกว่าความเชื่อหรือความไม่เชื่อ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แบ่งได้ดังนี้ กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่เป้าหมาย ความเชื่อที่สืบทอด กันมา ค่านิยม มาตรฐาน นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี ความคาดหวัง ความผูกพัน แรงเสริม โอกาส ความสามารถและการสนับสนุน ซึ่งปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคม มีดังนี้

1. ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งแต่ละคนก็มีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจในการกระทำ
2. บุคคลหรือองค์กรจะตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผล ซึ่งตัดสินใจเองได้ว่าสอดคล้องหรือตรงปัญหาสถานการณ์นั้น ๆ
3. เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนตัดสินใจและเหตุผลบางประการ อาจต่อต้าน การตัดสินใจ

4. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจให้น้ำหนักที่แตกต่างกัน การเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

5. เหตุผลในการตัดสินใจนั้นไม่ใช่มาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง

6. การตัดสินใจกลุ่มของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทุกโอกาส

7. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทุกโอกาส

8. สำหรับกรณีเฉพาะอย่างภายใต้การกระทำทางสังคมจะมีบ่อยครั้งที่มีทางเลือกสองหรือสามทาง เพื่อที่จะต้องสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ

9. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจ อาจเลือกทางใดทางหนึ่ง

10. เหตุผลที่จะตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกคัดเลือกแล้ว

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural and Function Theory) พาร์สัน (Parson, 1951, pp. 150-155) ได้กล่าวว่า หน่วยของการกระทำในลักษณะที่บุคคลมีทางเลือกหลายทางในการเข้าหาเป้าหมายในหน่วยของการกระทำโดยมีองค์ประกอบคือ

1. บุคคลหรือผู้กระทำ (Actor)

2. การเข้าหาเป้าหมาย (Goal Seeking)

3. วิธีในการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีหลายวิธีการ (Alternative Means)

4. สถานการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลจะต้องประสบ (Situation Conditions) เช่น ลักษณะ

ทางชีวภาพในตัวบุคคล สิ่งแวดล้อมภายนอก

5. ผู้กระทำจะถูกควบคุมโดยบรรทัดฐาน ค่านิยม และความคิดต่าง ๆ ทางสังคมซึ่งเข้าไปอยู่ในตัวของผู้กระทำ

พาร์สัน (Parson, 1951) ได้ขยายการอธิบายหน่วยของการกระทำขึ้นมาเป็นการอธิบายระบบสังคม (Social System) ประกอบด้วยผู้ร่วมกระทำตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปโดยแต่ละคนจะมีบทบาทสถานภาพ วิธีการบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสถานการณ์และบรรทัดฐาน ค่านิยมรวมไปถึงความคิดต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วผู้ร่วมกระทำในระบบสังคม ลักษณะการฝึกรอบม (Orientation) คิดตัวมาด้วย ซึ่งลักษณะการฝึกรอบมดังกล่าวแบ่งได้ 2 แบบ คือ

1. การฝึกรอบมในด้านอารมณ์ (Motivation Orientation) ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพลังงานในการเข้าร่วม

2. การฝึกอบรมด้านค่านิยม (Value Orientation) การฝึกอบรมในเรื่องค่านิยมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการรับรู้ในบรรทัดฐาน ตลอดจนแบบแผนความประพฤติต่าง ๆ ในการแสดงการกระทำระหว่างกันในระบบสังคม

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าภายในระบบสังคม ยังมีระบบย่อยอื่น ๆ เข้าประสานสอดแทรก เช่น ระบบวัฒนธรรม (Cultural System) ระบบบุคลิกภาพของสมาชิกในระบบสังคม (Personality System) และระบบอินทรีย์ของผู้ร่วมสัมพันธ์ (Organismic System) หรือบาทที่ระบบอินทรีย์ดังกล่าว อาจเรียกว่า ระบบชีววิทยา (Biological System)

ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Structural and Function Theory of Social Psychology) มาสโลว์ (Maslow, 1970, p. 90) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการและได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นมาจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจำกัดลำดับขั้นของความต้องการการหารจกน้อยไปมากเมื่อความต้องการเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปในทางที่จะนำความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ

มาสโลว์ (Maslow, 1970, p. 396) ได้ศึกษาค้นคว้าด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เชื่อว่ามนุษย์เป็นตัวกำหนดปัญหาหรือความอยาก และจะพยายามขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งต้องการตอบสนองความอยากนี้เกิดจากมนุษย์มีความจำเป็น แต่ละเผ่าพันธุ์จะแสดงออกถึงความต้องการไม่เหมือนกัน แต่อย่างน้อยที่สุดก็จะมีขั้นพื้นฐานที่เหมือนกันเป็นลำดับไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าได้รับการตอบสนองความต้องการรับใดมากน้อยเพียงใด ซึ่งมาสโลว์ได้ตั้งสมมติฐานไว้เรียกว่า ลำดับขั้นแห่งความต้องการของมนุษย์ แบ่งได้ 5 ลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการสิ่งจำเป็นทางร่างกาย (Physiological Needs)
2. ความต้องการในด้านความปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการในด้านสังคม (Social Needs)
4. ความต้องการในด้านที่จะได้รับความยกย่องนับถือ (Esteem Needs)
5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-Realization or self-Actualization Needs)

จากแนวคิดของมาสโลว์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมแล้วจะเห็นว่าการบริหารงานกับทางราชการนั้น บางครั้งก็ต้องการชื่อเสียงเกียรติยศหรือต้องการ การยอมรับยกย่องจากสังคม ซึ่งเห็นจากการที่นักธุรกิจหรือพ่อค้าที่มีฐานะร่ำรวย เมื่อทรัพย์สินสมบัติเพียงพอ

แล้วก็ยังต้องการมีชื่อเสียงหรือต้องการได้รับการยกย่องจากสังคม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม กับทางราชการในรูปแบบต่าง ๆ

ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) อานาจ อนันต์ชัย (2526, หน้า 130) กล่าวว่า การสร้าง ผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคนจูงใจคนไปยังวัตถุประสงค์ โดยที่ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่าผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหว นำทาง อยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำทางในทางที่ไม่ดี คือ ไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์ที่เรียกว่าผู้นำนิเสธ (Negative Leader)

สรุปได้ว่าผลที่ได้จากการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำทำให้เกิดระดมความช่วยเหลือ ปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในทางที่ดีและเกิดผลงานที่สร้างสรรค์

ทฤษฎีการจูงใจของฮอร์เมอร์ (Herberg's Motivation Hygine Theory) มีความเชื่อว่า ปัจจัยที่จะจูงใจให้คนทำงาน ประกอบด้วย

1. ความสำเร็จในงานที่ทำ
2. การได้รับการยอมรับ ยกย่องและนับถือ
3. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่นำไปสู่ความสำเร็จ
4. ลักษณะของงานที่ทำ
5. ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย
6. ความเจริญเติบโตส่วนบุคคล

แมกเกรเกอร์ (McGregor, 1960 อ้างถึงใน ประยุทธ์ ตรีชัย, 2544, หน้า 35) กล่าวถึง การปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจะต้องประกอบด้วย บรรยากาศของการทำงาน ที่มีความสะดวกสบาย สมาชิกมีความเข้าใจและยอมรับภารกิจของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกมีโอกาสออกและใช้ความคิดเห็นเพื่อมีส่วนร่วม ในกิจกรรม ความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นเฉพาะเรื่องงาน ไม่มีการนำเรื่องส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง มีความตระหนักอยู่เสมอในภารกิจมีการยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกันการวิจารณ์เป็นไปอย่างเปิดเผย และมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา แลมีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ

วูดค็อก (Wood, 1989) กล่าวถึง การทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพว่า ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสมดุลในบทบาท สมาชิกจะต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกัน

2. เป้าหมายที่ชัดเจนและเห็นพ้องต้องกัน เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับรู้ และมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายนั้น

3. ความเปิดเผย และกล้าเผชิญหน้าเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแสดงตน เหตุผล ความคิด ได้อย่างอิสระ

4. การสนับสนุน และการไว้วางใจกัน ทำให้สมาชิกรู้สึกปกป้องงานที่เขารับผิดชอบ

5. ทั้งความร่วมมือและการขัดแย้งจะช่วยให้ทุกคนยอมรับในจุดอ่อนจุดแข็งของกันและกัน และจะช่วยดึงเอาความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน

6. วิธีการดำเนินการที่ดีจะทำให้การตัดสินใจถูกต้องเหมาะสม

7. ภาวะที่เหมาะสม โดยจัดให้มีการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อเปิดโอกาสและดึงศักยภาพของผู้ร่วมงานออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องาน

8. การตรวจสอบและติดตามงานเป็นการศึกษา ทบทวนการทำงานของการทำงาน การปฏิบัติงาน เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์และคิดปรับปรุงงาน

9. การพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่จะเกิดขึ้น

10. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือและเรียนรู้จากกลุ่มข้างเคียงเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่ม

11. การติดต่อสื่อสารที่ดี เปรียบเสมือนน้ำมันหล่อลื่นจะทำให้เครื่องจักรทำงานได้ดี

ปาร์เกอร์ (Parker, 1990) กล่าวถึงหลักการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพว่าควรประกอบด้วยลักษณะ 12 ประการ คือ มีความมุ่งหมายที่ชัดเจน มีความเป็นกันเอง การมีส่วนร่วม การมีศิลปะในการฟัง การใช้เวลาไม่ลร่อยให้เกิดคุณค่า การใช้มติเอกฉันท์ การสื่อสารแบบเปิด บทบาทการกำหนดงาน วั้ชัดเจน การมีภาวะผู้นำร่วม การมีสัมพันธ์กับภายนอกความหลากหลายรูปแบบในการปฏิบัติ และมีการประเมินตนเอง

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะตัวแปรที่คาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาการ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และกลุ่มผู้มีส่วนร่วม ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้

เพศ เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกนกวรรณ บุญปลุก (2550) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนรัตนวิเชียร์ จังหวัดนนทบุรี พบว่าเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วม

จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองเพศชายมีส่วนร่วมในด้านงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสูงกว่าผู้ปกครองเพศหญิง บพิตร ออม ไชสง (2546) ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าเมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังการเข้ามามีส่วนร่วมด้านวิชาการต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประธาน ทวีผล (2546) ได้ศึกษการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด พบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยครูเพศชายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่าครูเพศหญิง ภราดร พวงดี (2546) ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงานโรงเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยครูเพศชายมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนมากกว่าครูเพศหญิง ชรรยง แก่นสาร (2545) ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของข้าราชการครู โรงเรียนประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของข้าราชการครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง จำแนกตามเพศโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ไชยพันธ์ ศรีวรรณท์ (2545) ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนของครูที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ทั้งนี้เนื่องมาจากเพศชายและเพศหญิงมีเจตคติ หรือความสนใจแตกต่างกัน มงคล อืดเหล็ง (2543, หน้า 72-81) ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด พบว่าครูชายกับครูหญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการในการบริหารงานแตกต่างกัน โดยครูชายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการในการบริหารงานโรงเรียนมากกว่าครูหญิง วันทนีย์ เรืองทรัพย์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการตัดสินใจของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันปัญหาและการตัดสินใจจำแนกตามเพศชาย เพศหญิง พบว่าสภาพการและปัญหาการตัดสินใจรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) สุเทพ ทรัพย์อารมณ์ (2539) ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูที่ปฏิบัติ

การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ครูเพศชายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูงกว่าครูเพศหญิง และโคเบลลี (Cobelli, 1989, p. 1226-A) ได้ศึกษารูปแบบการตัดสินใจในการบริหารงานในระดับอุดมศึกษา โดยศึกษาว่าอำนาจหน้าที่ สถานภาพ บุคลิกภาพ เพศ ตลอดจนขนาดขององค์กร มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่าขนาดขององค์กร อำนาจหน้าที่ สถานภาพ เพศ มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหาร

วุฒิการศึกษา กนกวรรณ บุญปลุก (2550) ได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนรัตนาริเบศร์ จังหวัดนนทบุรี พบว่าเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีส่วนร่วมในด้านงานบุคลากรสูงกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปรีชา ปลูกวัน (2549) ได้ทำการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดโพธิ์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามงclair ปีการศึกษา 2548 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีความต้องการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในการจัดการศึกษา ประยูร จันทร์เดช (2549) ได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำแนกตามวุฒิการศึกษาในภาพรวมของการมีส่วนร่วม ผู้ปกครองที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีและตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) รุ่งทิพย์ ตั้งพานิชวงศ์ (2551) ได้ศึกษามีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลิขบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านงานนิเทศภายในของกลุ่มที่มีการศึกษิต่ำกว่าปริญญาตรีแตกต่างกับกลุ่มที่มีการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่าและกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อนงค์ จันทภาส (2549) ได้ทำการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา อำเภอวัฒนานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ศรีเพ็ชร วงศ์เพ็ง (2546) ได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าประธานกรรมการและปลัดองค์กรบริหาร

ส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับความต้องการการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อาซิฟ ธนาชัย ภูมาต (2547) ได้ทำการศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งบริหารธุรกิจ เทคโนโลยี จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพรับราชการและอาชีพรับจ้าง มีความต้องการการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกร และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพรับราชการ มีความต้องการการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรและอาชีพรัฐวิสาหกิจ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพรับราชการและอาชีพรัฐวิสาหกิจมีความต้องการการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพเกษตรกรและผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพรับจ้าง และผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพรับจ้าง มีความต้องการการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพเกษตรกร ประยูร จันทร์เดช (2549) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนพัทยารุโณทัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามอาชีพ พบว่าอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ภัทรภรณ์ นันทวงศ์ (2545) ได้ทำการศึกษาพบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน โดยผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพรับราชการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุดเพราะมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องได้ดีกว่าอาชีพอื่น อีกทั้งเข้าใจระบบทางสังคมได้ดีกว่า เยาวนุช ทานาม (2545) ได้ทำการศึกษาพบว่าผู้ปกครองที่รับราชการและรัฐวิสาหกิจ มีความต้องการในการจัดการศึกษามากกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้าง กวิน เสือสกุล (2546) ได้ทำการศึกษาพบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้างและค้าขาย มีข้อจำกัดเรื่องเวลา ส่งผลให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย

จากการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านบึง “มนูญวิทยาคาร” สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่าทั้งเพศ วุฒิการศึกษา และอาชีพ ต่างก็เป็นตัวแปรสำคัญที่ควรศึกษาในส่วนที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ภัทรภรณ์ นันทวงศ์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครลำปาง พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครลำปาง อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพรับราชการ รับจ้าง ค้าขาย เกษตรกร และแม่บ้าน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยรรยง แก่นสาร (2545, หน้า 91) ศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหาร โรงเรียนของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารงานโรงเรียนของข้าราชการครูอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ การเงินและพัสดุและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนด้านงานบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง

ชำนาญ เปรมประเสริฐ (2546, หน้า 62) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมาก ไปน้อยได้ดังนี้ การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตร และการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน

ประธาน ทวีผล (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านงานปกครอง ด้านงานธุรการและด้านงานบริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านงานวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสิทธิ์ จุฑตา (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยทำการศึกษาจากครูโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 5 งาน ได้แก่ งานธุรการ งานการเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานวิชาการ งานบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง ครูเพศชายและครูเพศหญิงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

สุรียพร วินิชบุตร (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบและความต้องการในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้นำชุมชน จังหวัดลพบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบร่วมปฏิบัติระดับความต้องการในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่มีความแตกต่างกัน กลุ่มที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันมีความต้องการในการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีความต้องการในการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวิมล เปลื้องกระโทก (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูวิชาการ ตามขอบข่ายงานวิชาการ 7 งาน คือ งานหลักสูตร งานการเรียนการสอน งานวัสดุ ประกอบหลักสูตรและงานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน งานประชุมอบรมทางวิชาการและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูวิชาการ พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ ตามความคิดของครูวิชาการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ 3 คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมปฏิบัติ 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูวิชาการพบว่า 2.1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูวิชาการ จำแนกตามเพศ พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ในการวัดและการประเมินผลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนาชัย ภู่มাত্র (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งบริหารธุรกิจ – เทคโนโลยี จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

เอื้อจิต หงวนเสงี่ยม (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการตั้งกองทุนการศึกษาและด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บุญเกิด สิทธิ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ด้านการบริหารงานบุคคล ควรพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและ การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน เช่น การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา บุคลากร การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือการดำเนินการทางวินัย

อารีย์ เอมโอด (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่าการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการมีส่วนร่วมด้านบทบาท การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมการติดต่อสื่อสาร โดยภาพรวม จำแนกตาม ระดับการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการ บริหารงานวิชาการด้านบทบาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เทอดศักดิ์ จันเสวี (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด การศึกษาระดับปฐมวัยใน โรงเรียนเขตเทศบาลตำบลจอมทอง อำเภอจอมทองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยอยู่ในระดับปานกลาง

ประยูร จันทรเดช (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนอรุโณทัย สังกัด สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

กนกวรรณ บุญปลูก (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนรัตนวิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของ ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนรัตนวิเบศร์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้านและเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองเพศชายมีส่วนร่วมในด้งานหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสูงกว่าผู้ปกครองเพศหญิง ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาไม่สูงกว่า มัธยมศึกษาตอนปลายมีส่วนร่วมในด้งานบุคลากรสูงกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษา อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และผู้ปกครองที่มีอาชีพอื่น ๆ มีส่วนร่วมในงานบุคลากรสูงกว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพพนักงานบริษัท ห้างร้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประพัฒน์ กังวานพณิชย์ (2550, หน้า 50) ศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและด้านการบริหารบุคคล

พินิจ พรหมณ์แก้ว (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชนในโรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ภูรินทร์ นิยมนา (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านวิชาการและด้านบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการบริหารงานบุคคลและด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวิทย์ สุวรรณมณี (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่าความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคลากร ด้านงบประมาณและด้านวิชาการ และเมื่อเปรียบเทียบการศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามสถานภาพในรูปผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รุ่งทิพย์ ตั้งพานิชวงศ์ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียน ในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียน ในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามอายุ ขนาดของโรงเรียนและกลุ่มผู้มีส่วนร่วม ในภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ซึ่งเมื่อจำแนกตามอายุของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนแตกต่างกัน พบว่ามีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านงานห้องสมุดและด้านงานนิเทศภายใน ส่วนขนาดของโรงเรียนของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียนแตกต่างกัน พบว่ามีส่วนร่วมแตกต่างกันในงานด้านหลักสูตร ด้านงานสื่อการเรียนการสอน และด้านงานห้องสมุด และกลุ่มผู้มีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียนแตกต่างกันพบว่ามีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านหลักสูตร ด้านงานการจัดการ ด้านงานวัดผลและประเมินผล และด้านงานนิเทศภายใน แต่เมื่อจำแนกตามเพศ และวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน

อุทิศ บุญอาจ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอชุมแพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า การมีส่วนร่วมและความคาดหวังการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นตัวแทนจากภายในและภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าโดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทิพย์ภาภรณ์ มาศจันทร์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนครูในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของครูในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารงานบุคคล 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของครูในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศของครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อิทธิเดช สิริจันทร์ (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนในเขตตำบลท่ากระดาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนท่ากระดาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ยกเว้นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศภายในและด้านการจัดการเรียนการสอนและเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารวิชาการในโรงเรียนเขตตำบลท่ากระดาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 จำแนกตามเพศของครูผู้สอน โดยรวมและ รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

เฮฟเฟอร์แมน (Hefferman, 1992) ได้วิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนในการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารเป็นกุญแจสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริม ให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับชาติ รัฐ และท้องถิ่น ได้ดำเนินการปรับปรุงให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ ปัญหาสำคัญพบว่าบทบาทของกลุ่มเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของบทบาทความรับผิดชอบของผู้ปกครองในสมาชิกชุมชน โรงเรียน ชุมชน จำเป็นต้องเปลี่ยนทัศนคติและความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ การตัดสินใจของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน

ลี (Lee, 1984, p. 709-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของนักการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และบทบาทของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโครงการด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กรรมการบริหารโรงเรียน ครูใหญ่ และครู ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนในท้องถิ่น ได้กำหนดนโยบายและกระบวนการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยให้นักการศึกษาได้มีส่วนร่วมรับรู้ อย่างไรก็ตามงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรจัดทำ

ฮาแคนน (Hakanen, 1975, p. 6004-A) ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองและกลุ่มนักวิชาการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในรัฐเซาท์คาโรไลนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองยังขาดความรู้ที่เพียงพอกับความเป็นไปของโรงเรียนและการศึกษาได้เสนอแนะให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้น
2. การขาดข้อมูล ข่าวสารและการติดต่อในชุมชน ทำให้ผู้ปกครองขาดความสัมพันธ์กันในชุมชน
3. เครื่องมือที่ใช้ติดต่อไม่เพียงพอ มีข้อเสนอแนะนโยบายการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จุดมุ่งหมาย ความรับผิดชอบ รายละเอียดเกี่ยวกับการเงิน เวลา และความจำเป็นด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ

มีแกน (Mcegan, 1986, p. 1139) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการวางแผนและคุณภาพของโรงเรียนคาทอลิกในรัฐวิสคอนซิน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มขึ้นตอนของการมีส่วนร่วมในการวางแผน และแนวคิดของบุคลากรที่เกี่ยวกับคุณภาพโรงเรียน พบว่าการวางแผนและคุณภาพของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับการวางแผน คือหลักสูตร ทั้งนี้ครูใหญ่มีทัศนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของโรงเรียนในแง่บวกมากกว่าครูทั่วไป

เคปแลน (Kaplan, 1992, pp. 101-102) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของรัฐเกิดจากเหตุจำเป็น 3 ประการ

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ก่อให้เกิดผลในทางบวกทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิด และพฤติกรรมของเด็กอย่างเห็นได้ชัด

2. สถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำนวนของครอบครัวแตกแยก การทำงานนอกบ้านของบิดามารดา การตั้งครุภัณฑ์นอกสมรสของมารดาวัยรุ่น อัตราการหย่าร้าง รวมทั้งการสร้างครอบครัวใหม่ของบิดาหรือมารดาเพิ่มสูงขึ้น สถานศึกษาได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ จำนวนเด็กในสถานศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีโครงสร้างหลากหลายเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องปรับโครงสร้างการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นประการสำคัญ

ริดเอาท์ (Ridcut, 1997, p. 3348) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School Based Management) ในนิวฟันแลนด์และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาเข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการ โดยตั้งสภาโรงเรียน (School Council) การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากร สภาโรงเรียนและปัญหาและปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเลย ส่วนครู อาจารย์มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีส่วนร่วมมากที่สุด ผู้ปกครอง ครู อาจารย์มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษา และต้องการให้สภาโรงเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือในการดำเนินงานดังกล่าวและทั้ง 4 กลุ่มไม่มีความต้องการให้เกิดการปฏิรูปการจัดการศึกษาอย่างรุนแรง แต่ต้องการให้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินการ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการกระจายอำนาจในการส่งงบประมาณมายังโรงเรียนโดยตรง ตลอดจนปรับปรุงหลักสูตรระดับท้องถิ่นได้

ฟอร์เลอร์ (Fowler, 1986, p. 3204-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม การตัดสินใจสั่งการกับขวัญกำลังใจในการทำงานของครู อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐภาคตะวันออกเฉียงใต้เกี่ยวกับงานบริหารการศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจการนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร และด้านความสัมพันธ์ชุมชน พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งการมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับขวัญกำลังใจในการทำงาน
2. ครูอาจารย์ในโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งการมีขวัญกำลังใจในการทำงานแตกต่างกัน

ปาร์ค (Prake, 1986, p. 1802-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แบบการตัดสินใจ ตามแนวคิดของ วรูม และแยตตอน (Vroom & Yetton, 1973, p. 56) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารในวิทยาลัย จำนวน 108 คน ปรากฏว่าผู้บริหารร้อยละ 74 เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งการและผลการวิจัย พบว่า

1. การตัดสินใจตั้งการของผู้บริหาร โรงเรียนไม่ยึดแบบหนึ่งแบบใดตายตัวสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์
2. การเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารจะไม่คำนึงถึงอายุ ประสบการณ์ เพศ สาขาวิชา หรือการอยู่ร่วมสถาบันเดียวกัน
3. ผู้บริหารเพศหญิงและเพศชายใช้แบบการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน

บรัคคี่ (Braddy, 1991, p. 27-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู โดยศึกษาจากความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในรัฐคาร์โรลินีเยอร์ ตอนเหนือ ผลการวิจัยพบว่าครูทั้งโรงเรียนประถมศึกษาและมัศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องการเรียนการสอน และยังพบว่าลักษณะของผู้นำจะส่งผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยิ่งถ้าผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยครูจะยังมีความต้องการเข้าร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น

พอลโลซซี่ (Pallozzi, 1981, p. 1481) ได้ศึกษา รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการการศึกษา พบว่ารูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาขยายไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วยการจัดการศึกษาในโรงเรียนควรร่วมมือกับทุกฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดกับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอนโยบายที่ตรงกับความสามารถของคนและสิ่งที่ชุมชนควรคำนึงคือความรับผิดชอบในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

ชูลเลอร์ และแวนดรา (Schuler & Vandra, 1987, p. 185) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินนิโซตา สหรัฐอเมริกา โดยศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลปรากฏว่า การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับ

การมีส่วนร่วม การเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ทั้งหมด ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม

คาร์ฟ (Craft, 1988, p. 1633-A) ได้ศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการศึกษาและระดับการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียนที่จะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียนดีขึ้น จุดมุ่งหมายคือต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนกับทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างระดับทัศนคติกับระบบโรงเรียนและสภาพแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมหรือทัศนคติของชุมชนกับระดับการเข้าร่วมในกิจการของโรงเรียน

บรูซ (Bruce, 1972, p. 6026-A) ได้ศึกษาบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนและครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตอนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า

1. ครูและประชาชน ต้องการให้ครูใหญ่ทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อช่วยแก้ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาวัยรุ่น และการสร้างเสริมโปรแกรมนันทนาการของชุมชน
2. ครูและประชาชน ต้องการให้ครูใหญ่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและการศาสนาของชุมชน
3. ครูและประชาชน ต้องการให้ครูใหญ่จัดการประชุมร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อผลในการศึกษาของผู้เรียน
4. ครูและประชาชน ต้องการให้ครูใหญ่มีที่อยู่อาศัยในบริเวณ โรงเรียนที่ครูใหญ่ปฏิบัติงานอยู่

อเมนู เทคา และคริสเตียน (Amenu, TeKaa and Christian, 1998, p. 1626-A) ศึกษาทัศนคติของชุมชนในการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของชาวอินเดียนแคนาดา พบว่า โครงการทางการศึกษามีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมีความสอดคล้อง กับวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ และเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการจัดการศึกษาจะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จได้งานวิจัยของเมนู และเทคา เน้นที่การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการศึกษา ทั้งนี้ครูใหญ่หรือผู้บริหารจะต้องมีบทบาทในการช่วยส่งเสริม

เบเคอร์รา (Becerra, 1974, p. 6887-A) ได้ศึกษาถึงบทบาทของผู้บริหารการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน พบว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับสถานศึกษานั้น ๆ ผู้บริหารและผู้แทนชุมชนต้องร่วมมือกันและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ

ทางการศึกษาตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ได้ตกลงกันไว้และผู้บริหารจะต้องเข้าใจตลอดทั้งต้องสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน

กรีน (Greene, 1992, pp.1003-A) ได้ศึกษาความรู้สึกของครูใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของโรงเรียนในเขตโคลัมเบียและผลของการมีส่วนร่วมตัดสินใจต่อการปฏิบัติงานพบว่าผู้บริหาร 102 คน ส่วนใหญ่ (74.5%) พบว่าตนเองมีความเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจน้อย ผู้บริหารส่วนใหญ่ (68.8%) พบว่าประสิทธิภาพในระดับสูงของการตัดสินใจมีความเกี่ยวข้องกับการประเภทต่าง ๆ ดังนี้ คือ งบประมาณครู หลักสูตร ตัวนักเรียน และการจัดการ ผู้บริหารส่วนใหญ่ (85.5%) เชื่อว่าพวกเขาต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยังคงมีความเห็นว่าหากพวกเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจก็จะทำให้งานมีประสิทธิภาพ

บาร์นส์ (Barnes, 1995, p. 3152-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียนพบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยอุดมคติแล้ว ผู้ปกครองต้องมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียนแม้ว่าจริง ๆ แล้วการมีส่วนร่วมของพวกเขาจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าวและได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนด้วยการศึกษาค้นคว้าให้หลักฐานเพิ่มเติมว่า บิดา มารดาชาวอเมริกันมีความประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเรียนการสอนลูก ๆ ของตนซึ่งชี้ว่า บิดา มารดา ชาวอเมริกันเห็นคุณค่าของการศึกษาและเห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาวัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วย

อนเนลโล (Anello, 2001, p. 2941-A) ได้ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของครูและครูใหญ่ที่มีประสิทธิภาพของการนิเทศภายใน จุดมุ่งหมายในการวิจัยเรื่องนี้เพื่อต้องการศึกษาพฤติกรรมและเจตคติของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองสปริงฟิลด์ (Perceived) ว่าตนเองสามารถทำการนิเทศภายในโรงเรียนของตนได้เป็นอย่างดี ส่วนครูก็ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้นในการนิเทศภายในโรงเรียนโดยครูก็รู้สึกพอใจในการนิเทศภายในที่ครูได้รับรู้ด้วย

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศแสดงให้เห็นผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอ ถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อการตัดสินใจในการจัดการศึกษาตามภารกิจและโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อไป